ПАТПИЗТИК АХНАРАНАЙ

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

ЗНАК ПОЧЕТА

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 19 октябрь, 1974 шу. ● № 126 (5415). ● Мах 2 кап.

ПАРТЕ ТIАХЬЕХ

Гаргакхоачаш латт дуне революционно кердадаккхара, капитализмагара социализмага довлара зама хьайийлла Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци хинна 57-гIа шу. Из цIей гарга ме кхоач керд-керда толамаш доахаш белгалъювл дукха промышленни предприятей, колхозий, совхозий коллективаш, миллионаш советски нах. Нохч-ГIалгIай автономни республика къахьегамхой а да гIадвуга толамаш. Республика промышленни предприятеша 101,1 процент кхоачашъяьй продукцена реализаци яра нийс бетта план.

Ийслагlча пятилетка диъалагlча къоастамбеча шера задани ханал хьалха кхоачашъяра, Октябра сийна шерра яьржача социалистически яхьах дахьна беркат да из. Дукхача колхозашеи совхозашеи, бIарчача районаша кхоачашъяьй пачхьалкхенга ялат доккхара планаш. Цу толамаша дегаш гIоздоах, хургдолчунга тешшаме хьежа йиш хулийта уйлаш чуйоссаю. Парте беча:

— СОВЕТСКИ СОЮЗА КЪАХЬЕГАМХОЙ! КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ 1974 ШЕРА ПЛАНИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШИ КХОАЧАШДАР ДУХЬА! ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ ИЙСЛАГIА ПЯТИЛЕТКА ТОЛАМЕ КХОАЧАШЪЯР ДУХЬА ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪО ЛЕЛАЮ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ! — яхача ТIахьехама доагIаш дола жоп далара дегаш урвувттаду.

Октябра хьалхарча вахте латт хIанз вай республика къахьегамхой. Берригача советски наха санна тIагIертта болх бу цар парте XXIV съезда решенеш толаме кхоачашъяра тIехьа. Цунца цхьана из ба советски халкъа а берригача парте а вахаре Iалавмате йоккха моттиг дIалоацаргйолча КПСС XXV съезда даха мадоагIара накъадахара лоаттабу къовсам а. Тахан парте хоастам кхайкабу пятилетка толаме чакхъяккхар духьа дерригача халкъо лелаеча социалистически яхьа керте а этта болхача производства халхалаттараштеи новатораштеи.

Вай дегIаахара хIанзарча хана парте боккха теркам тIабохийт производства чурча резерваех бизза пайда эцара, дисциплинеи организованности чIоагIъяра. Укхаза Iалаьмате боккха лоархIам ба къахьегама коллективай. Коллективе массе а оагIорахьа хьалкхув саг. Коллективе Iомалу из хьаьнала къахьега, цига хьахул цун коммунистически кхетам, дай революцеи а къахьегама а традицешта мутIахьа хилара, интернационализма уйла. Идеологически балха берригача формаех пайда эцаш партийни организацеша айбе беза керда саг хьалкхевачара къахьегама коллективай лоархIам. Парте тIахьех:

— СОВЕТСКИ СОЮЗА КЪАХЬЕГАМХОЙ! ШОАШТА МАМОГГА ЛАКХВЕ ХIАРА САГА КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАРА. ЦУН КЪАХЬЕГАМЕИ ОБЩЕСТВЕННИ ХЬИНАР ДIАХО ДЕГIАДОАЛАДАРА ДАЬКЪЕРА КОЛЛЕКТИВАЙ ЛОАРХIАМ!

Советски халкъ дIахьалха кхувлар Коммунистически партеи я. Доккхий а эIамига а гIулакхаш ше чакхдоахаш парте исссаза а чIоагIале лувц кхоачалургдоацача халкъа хьинарах, цо дIадоладеча кердачох. дукхача наха ше хьаллоацаш хилар. Партиц халкъи цаI хиларца ба вай низ духбувла хьаст. КПСС Центральни Комитето коммунисташ тIахьех дIахо йодача хана а парте XXIV съезда решенеш кхоачашъяра дерригача халкъо лоаттабеча къовсаме хьалха латтара, вай котталовеш йоахаргхиларах бола тешам, хьинаре нах оарцагIбоахаши царна кхетам лущи хилара.

ЦIей дездара гаргакхоачаш вай белгалъю советски арахьарча политико яьха башха-дика коталонаш. Вай парте, вай пачхьалкхено социалистически мехкашца цхьана, дерригача прогрессивни машар безачея низаша хьал а лоацаш, тIагIертта лоаттабеча этта боацача къовсамах хоалуш беркат доал дунен халкъашта юкъера хьал тоадара, тайп-тайпара общественни строеш йолча пачхьалкхенашца машаре цхьана дахара. Уж къоастадарах дунен тIарча машара кхел тийша дола дунен халкъашта юкъера дешаш кхетамца къестаде даьннад. ДIахо йодача хана а кхы а айхагIа кхотададара тIахьехаш дек:

— ВЕЖАРИЙ МОАРШАЛ ДА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКИЙ ХАЛКЪАШКА! ДЕГIА А УХИЙЛА, ЧIОАГI А ЛОЙЛА ДУНЕН СОЦИАЛИЗМА СИСТЕМА — ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА БОЛХЛОЙ КЛАССА КАРАГIДАЬННА ИСТОРИЧЕСКИ ХIАМА, ИМПЕРИАЛИЗМАНА ДУХЬАЛАРЧА КЪОВСАМЕ ХОАДАМБОЛЛАШ БОЛА НИЗ, МАШАРА, ДЕМОКРАТЕ, СОЦИАЛЬНИ ПРОГРЕССА ЧIОАГIАЛЕ! — яха дешаш.

КПСС Центральни Комитето ший октябрьски ТIахьехамашка дунен халкъаш тIахьех дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбалар чIоагIдара тIехьа къовсам лоаттабе, тайп-тайпара социальни строяш йолча пачхьалкхенашта юкъе леладеча тIулакхашка машаре цхьана дахара принципаш боарам а хинна дIаоттадар хьадеха, агрессе, реваншизман реакцеи бIеха низаш — халкъий машареи кхерамзлени моастагIий гучадаха.

Миллионаш бойча советски наьха цIерагIа вай парте дIахайкаду машари машаре цхьана дахари дезаш мел барашца цIенча дег тIара цхьана гIулакхаш леладергдолга, хIаьта цунца цхьана хаьдда юхатохаргба дунен халкъашта юкъе провокацеши тийша боахи бехкараш, герзашца кийчдуга сихде гIертараш. Из машар беза политика раьза хинна тIаьнаш я доазол дехьарча вай доттагIашеи вежарашеи, дерригача дунен тIарча машар безача низаша.

— ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА ЛЕНИНСКИ АРАХЬАРА ПОЛИТИКА — ХАЛКЪИЙ МАШАРЕИ ДОТТАГIАЛЕИ, ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМАНА. РЕАКЦЕНА ТIЕМА ДУХЬАЛА КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕШ ДОЛА ДЕРРИГА НИЗАШ КХОТАДАРА ПОЛИТИКА.

ЧIОАГI А ЛОЙЛА, ТОА А ЛОЙЛА ВАЙ СИЙЛАХЬ ЙОККХА ДАЬХЕ — СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗ!

Нов. В. И. БЕЛОЗЕРОВ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕРЧА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КХЕРАМЗЛЕН КОМИТЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо СОЦАМ БУ:

нов. Белозеров Виктор Иванович Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председателалла хьожаве.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1974 шера 16 октябрь.

Нов. В. И. ЖИГАЛОВ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕРЧА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН КХЕРАМЗЛЕН КОМИТЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛА ДЕКХАРЕХ МУКЪАВАККХАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето СОЦАМ БУ:

нов. Жигалов Василий Ильич кхыча балха тIа водаш хиларца дувзаденна Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатела декхарех мукъавакха.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1974 шера 16 октябрь.

Сийле хийла хьалхалаттарий

Назрановски совхоз-техникума механизаторашка новкъосташка КАНЦЫГОВ Мувсайга, ЕВЛОЕВ Iаббасага, ДАУРБЕКОВ Йоакъапага

Хьамсара новкъостий!

ХьажкIаш чуэцача оаш яьккха къахьегама котало юртбоахама техниках бизза пайда мишта эца беза гойташ дола къыта масал да. Назрановски совхоз-техникума механизатораша хьажкIаш чуэцача кхаь комбайнаца кхаь дийнахьа 107 гектар хьажкIаш чуийцай. Цу тIара цар 4430 центнер хьажкIаи 7000 центнер доакъара лаьрхIа моша хьажкIаи чуийцай.

КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Леонид Ильич Брежнева Черсий-Балкхаройчен хьажкIаш лелаерашка дахьийтача моаршало дегаш Iура а оттадаь хьажкIаш чуэцача яьржача социалистически яхье хьинаре дакъа лаьцар оаш.

Шин сменах болх вIаштIехьбаккхарах, цхьаи уборочни агрегата йоаккхаш йола норма кхозза лакхъелар.

Цу башха дикача карагIдаьннараша хьахьокх къахьегама хьинари техниках пайда эцара говзали лакхъенна хилар.

Оаха дег тIара даькъала дувц шо, новкъостий, къахьегама коталонца. Тхо дог тийша да оаш дIахо а шоай берриге низ, опыти знанеши кхы а лакхагIа толамаш дахара дIалургхиларах, пхе шера плана заданеши ийслагIча пятилетка социалистически декхараши кхоачашдара тIехьа яьржача яхье кхы а лакхагIа толамаш даха шоана карагIдаргхиларах.

Оаш а совхоз-техникума ерригача коллективо а юртбоахама балхаш толамца чакхдахари вай Даьхен праза духьа ийслагIча пятилетка хоадамбеча шера керда толамаш даха шоана карагIдалари лов тхона.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМ | НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ | НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛСОВПРОФ.

Шалински районерча «Джалка» совхоза хьажкIаш лелаеча звеной звеньевойга нов. ВАКАЕВ Саламага. Звеной членага КААЕВ Шарипага

Деза новкъостий!

Дагахьа чIоагIа раьза хинна тIанийцар оаха шоашта. тIачIоагIдаьча 150 гектар долча дерригача лаьттан хIара гектара тIара фуалъяьхача хьажкIий 43,3 центнер яккхарца оаш дикагIйолча агротехнически ханашка хьажкIаш чуийцай аьнна хинна хоам. Еррига чуена хьажкIаш дикка дукхагIа я шун планаи социалистически декхарели. Даьхен амбарашка чутессад хьайбашта башха-дика доакъари 1975 шера дIаде фуи дола маьхера ялат.

ХьажкIаш чIоагIа хьувкъаеча оаш даьхача толамаша цIаькха а бакъду, КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага даьча Кхайкарало лакха хьувкъам кхебарахи лоацача ханашка чуэцарахи КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева Черсий-Балкхаройчен хьажкIаш лелаераште баркал оалаш дахьийтача моаршало айдаьча юртарча механизаторий - хьажкIаш лелаерий къахьегама хьинаро шун лаьтташка цу лоархIамеча юртбоахама культура хьувкъам кхы а лакхагIа айбараи шун совхоза юрта боахама болхлошта хьалхашка латта доккхий декхараш кхоачашдараи мел эша тоьронаш хулийташ хилар.

Йоккха къахьегама котало даькъала ювц оаха шун, шо а совхоза ерригa коллектив а карарча юртбоахама шерарча дерригача балхех толаме лоархIадар а пятилетка тIеххьарча шера халкъа боахама планаш кхоачашъяра оаш лард йоллар а лов тхона.

КПСС Нохч-ГIалгIай обком | Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет | Нохч-ГIалгIай облсовпроф

«Экажевский» совхоза коартолаш кхееча звеной звеньевойга БОГАТЫРЕВ Жамарзий Султанага

Хьамсара новкъост!

КПСС обкомо, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето, облсовпрофо дег тIара даькъала вувц хьо а хьа звеной берригa членаш а йоккхача къахьегама коталонца — хьо керте латтача звеной коллективо сийленца кхоачашдаьд тIаийца хинна социалистически декхараш. План 100 центнери тIаийца декхараш 130 центнери йолча метта хьа звенос 35 гектар лаьтта тIара хIара гектара тIара 185 центнер йоаккхаш коартол чуийцай.

ДоттагIала тIехьа новкъостал а деш, вIаши хьаллоацаш хьа новкъостий механизатораш хиларах, барттайна къахьегарах лоацача юкъа коартола хьувкъам чуэца карагIдаьннад шун.

Iа а «Экажевский» совхоза ерригача коллективо а укх шерара юртбоахама балхаш толамца чакхдахари пятилетка тIеххьарча 1975 шера халкъбоахама планаш кхоачашъяра чIоагIа лард хьаяри лов тхона.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМ | НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ | НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛСОВПРОФ.

Ачхой-Мартановски района ялат кхедерий толам

Ачхой-Мартановски района юрта боахама къахьегамхоша КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага даьча Кхайкарало дегаш гIоздаьха а болаш, шерра социалистически яхь йоаржаяьй кхашкареи фермашкареи йоаккха продукци дукхагIа яккхари кийчъяри духьа. Йоккха къахьегама котало яьккхай ялаташ кхедераша: халкъбоахама планагIа 5700 а декхарегIа 6200 а тонн тасса дезача метте, цар хIанзле а Даьхен амбарашка чутессад 6100 тонн ялат. ДIахо а дохкаш латт пачхьалкхенга ялат, декхарел совгIа паччахьалкхенга дохкаргда 1500 тонн ялат — хьажкIаш.

Чоалханеча хаоттама хьалашка, сменни нормаш тIехкхоачаш а еш, ялаташ кхедераша дика чуийцар ка бола ялат, хIара гектара тIара 21,1 центнер яьккхар, декхарегIа яккха лаьрхIа хиннача 20 центнера меттел, хIаьта «Новосельский» совхоза къахьегамхоша 300 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 40,5 центнер яьккхай, халкъбоахама планагIа дохка дезаш хиннача 350 тонна меттел паччахьалкхенга дехкад 950 тонн ялат.

ХIанз хийцца ялатийна лаьрхIа хьажкIаш чуэцаш латт района кхашка. Чуэца езача 2100 гектарах 70 процент хьажкIаш чуийца яьннай, юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 37 центнер фуалъяьха хьажкIаш йоах оаха. ХьажкIаш дика хьувкъаяьй «Лермонтовский», «Орджоникидзевский» совхозашка.

Районерча хьажкIаш лелаеча звеноshта юкъе шерра социалистически яхь яьржай ялатийна лаьрхIа хьажкIаш толаме чуэцар духьа, Нн. Матаев Берса, Захаев Лаьчий, Чагаев Имрана звеноша хIара гектара тIара 45—50 центнер фуалъяьха хьажкIаш йоах. Хачуроев Ахьмада звенос йокъал увттача, хий ца дехкача 200 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 35 центнер фуалъяьха хьажкIаш йоах, нов. Губиев Султана звенос 100 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 70 центнери нов. Чигарбиев Лаьчий звенос 40 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 55 центнери хьажкIаш яьхай.

Хьувкъам чуэцача метте къахьегамхой инициативеи творчески хьинари дегIадоаладара боккха организаторски политически болх бу партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша, юрта боахама кулгалхошеи специалисташеи.

ХьажкIаш чуэцара, цIаозара кийчъяра районерча лаьтташ леладераштa доккха новкъостал ду горда Грознерча промышленни предприятейи транспортиц организацейи коллективаша.

ХIанз хьатIадоагIача шера хьувкъама чIоагIа лард йоллаш, кхашкара балхаш сихагIа чакхдахара, хьайбай боахам доакъарашца Iалашбара, лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукташ паччахьалкхенга йохкара тIаийца 1974 шерара социалистически декхараш тIеххкхоачашдара уйла тIаерзаяь, ийслагIча пятилетка халкъбоахама планаш толаме кхоачашъяра тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахаш я районера совхозаш.

А. ВОРОНКИН, КПСС Ачхой-Мартановски райкома секретарь.

М. КЕРИМОВ. Ачхой - Мартановски райисполкома председатель.

Центральни хьатта механизатораша хьазза хьажкIаш паччахьалкхенга дIаялара дерригa низаш тIадахийтад Урус-Мартановски района «Горец» совхоза къахьегамхоша.

Листа - листа хьаттара дIаух бели мо IажагIча хьажкIех етта автомашинаш.

СУРТА ТIА: «Горец» совхоза центральни хьатта хьажкIаш йотташ ва Ахмадов ГIойберд. А. КЫЧИКОВА сурт.

Тха дневник

ДАЬХЕН АМБАРАШКА

ХIара ди тIехьагIа кIезигагIа юс республике ялатийна лаьрхIа чуэца еза хьажкIаш. Дукхача боахамашка а бIарччача районашка а чуийца яьннай хьажкIаш. Царех я Гудермесски, Надтеречни, Наурски районаш. ШоллагIа хьувкъам чуийца довла гарга да Шелковской, Шалински, Грозненски районий боахамаш.

Эггара дукхагIа чуэцанза хьажкIаш йисай уж чуэца гIехьагIа йолаьча Назрановски Сунженски районий боахамашка. Бакъда укхаза а балха темпаш лаьгIъяц, шоллагIа хьувкъам сихагIа чуийца баккхара оарцагIдаьхад деррига низаш.

Республике укх шера яха лаьрхIача 100 эзар тонн хьажкIий чотах чуена хьажкIаш 70 эзар тонн гаргга я.

ТIаийцача декхарех лаьрхIачул 500 тонн совгIа а дохкаш 3634 тонн дута паччахьалкхенга дехкад Шелковской района боахамаша, хIаьта Гудермесски районо дехкар 6309 тонн да.

Республика боахамаша укх шера паччахьалкхенга деррига ялат дохкара халкъбоахама план 84 процент кхоачашъяьй.

ЮБИЛЕЙНИ ПАМЯТНИ МЕДАЛАШ ДIАЯЛАР

16 октябре Кремле безамеча, новкъосташха долча хьалашка Болгаре Халкъа Республика партийно - правительственни делегацена керте латтача новкъоста Тодор Живкова советски кулгалхошта дIаелар КПСС ЦК Политбюро членашта, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидаташта, КПСС ЦК секретараштa хьожаяь «Болгарерча социалистически революце 30 шу» яха юбилейни памятни медалаш.

Юбилейни медалаш дIаелар новкъосташта Л. И. Брежневна, Ю. В. Андроповна, А. А. Гречкона, В. В. Гришина, А. А. Громыкона, А. Н. Косыгина, К. Т. Мазуровна, А. Я. Пельшена, М. А. Сусловна, А. Н. Шелепина, П. Н. Демичевна, В. И. Долгиха, И. В. Капитоновна.

СовгIаташ деннарашка къамаьл дир новкъоста Т. Живкова.

Болгаре социалистически революци хинна 30 шу дизарца дувзаденна, аьлар цо, Болгаре Халкъа Республика Паччахьалкхен совето къаьстта юбилейни медаль оттаяьй. Болгарски гражданашта из медаль тел фашизманеи капитализманеи духьала лоаттабеча къовсаме царна карагIдаьнна хIамаш бахьан долаш. Иштта кхыча мехкий гражданашта а тел из Болгаре Халкъа Республика дегIайоалаеча царна карагIдаьнна хIамаш бахьан долаш. Массанена а ховш да, Болгаре социалистически революца коттоаккхачеи тха мехка социализм хьалъечеи КПСС-ай мел доккхий хIамаш карагIдийнад. Цудухьа дукхагIча даькъе из медаль йоагIа Советски Союза гражданашта тха мохк дегIабоалабечеи вай доттагIал чIоагIдечеи цар доккха дакъа лацарах. Царна юкъе эггара хьалхарвар — советски гражданин Леонид Ильич Брежнев, Болгаре Халкъа Республика Турпал.

ГIадвaха ва со, аьлар Т. Живкова ший къамаьл чакхдоалаш, сайна тIадилла хоза гIулакх кхоачашдеи Болгаре социалистически революце 30 шу дизарца дувзаденна медалаш шоана айса дIаялеи се йиш йолаш волаш.

Из деза совгIат — «Болгарерча социалистически революце 30 шу» яха медаль ялара Болгарски компарте Центральни Комитета, НРБ Паччахьалкхен совета дег тIара баркал аьлар новкъоста Л. И. Брежнева КПСС Центральни Комитета Политбюро цIерагIа.

Юбилейни медалаш дIалуча хана цига бар Болгаре Халкъа Республика партийно - правительственни делегаце членаш а хIаьта иштта СССР-ера НРБ посол Д. Жулеви НРБ-ера СССР посол В. Н. Базовскийи.

Цу дийнахье а КПСС ЦК Политбюрое шу оттадир БКП ЦК Хьалхара секретарь, НРБ Паччахьалкхен совета Председатель Т. Живков керте латтача НРБ партийно - правительственни делегаце сийна.

(ТАСС).

М. А. СУСЛОВНА ДИМИТРОВСКИ ПРЕМИ ДIАЯЛАР

БКП ЦК Хьалхарча секретара, НРБ Паччахьалкхен совета Председатела Т. Живкова Кремле 16 октябре Димитровски преми дIаелар КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара нов. М. А. Сусловна. Из хьожаяьй цунна Болгаре хиннача социалистически революце 30 шу дизарца дувзаденна а къаьнарча обществана духьала, машара, демократе, социализма гIулакх котдаккхар духьа лоаттабеча къовсаме хьинар долаш общественно-политически творчески гIулакхаш чакхдахарах а.

(ТАСС).

НРБ ЮБИЛЕЙНИ ВЫСТАВКА ХЬАЕЛЛАРАХ

Болгаре социалистически революци яьнна ткъаь итт шу дизар дездеш белгалдаьккхар дукха ха йоаццаш болгарски халкъо. Цунца цхьана из деза ди белгалдаьккхар советски наха, социалистически содружестве мехкий халкъаша.

Вежарашха долча халкъа вахаречa езача событена хетаяь я 17 октябре Москве хьайийлла «Болгаре Халкъа Республика — 30 шера социализма наькъагIа» яха выставка.

СССР ВДНХ йоккхагIчарех йолча цхьан павильоне лакхача флагштокаш тIа теркаш ягIа Болгаре Халкъа Республикаи Советски Союзеи паччахьалкхений байракхаш.

Гулбеннараша безаме тIаийцар КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев, Болгарски коммунистически парте ЦК Хьалхара секретарь, НРБ Паччахьалкхен совета Председатель новкъост Т. Живков, новкъостий В. В. Гришин, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, И. В. Капитонов.

Царца цхьана бар НРБ партийно - правительственни делегаце членаш. Цигачa — СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителаш, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, министерствайи ведомствайи бехктокхаме болхлой.

Выставка хьаеллача баьккабар Советски Союзе аккредитованни йолча дипломатически представительстваштa керте латтараш.

(ТАСС).

ВЕЖАРАШХА ЙОЛА ПАРТЕШ КОНСУЛЬТАТИВНО ВIАШАГIКХЕТАРАХ

ВАРШАВА, 16 октябрь. (ТАСС). Тахан Варшаве дIадоладеннад Европа коммунистически болхлойи партей конференци гулъяреи кийчъяреи хьакъехьара дош лувцара хетадаь вежарашха йолча партей консультативни вIашагIкхетар. ВIашагIкхийттача дакъа лоац 28 парте делегаце. КПСС делегацена керте — КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарев.

Консультативни вIашагIкхетар хьадийллар ПОРП ЦК Хьалхарча секретара Э. Герека.

КПСС ОБКОМЕ ХИННА СОВЕЩАНИ

Самардийнахьа, 16 октябре, КПСС обкома заседанеш хулча зале совещани хилар республикерча гIишлошъяра болхлой. Цига дакъа лаьцар гIишлони гIишлошъяра индустре предприятейи, ведомствай, организацей-заказчикий кулгалхоша, парте райкомий, юкхьанцарча партийни организацей секретараша, гIишлоний профсоюза комитетий председательша, производстве хьалхалаттараша.

Совещане йийцар дIабахача нийс бетта гIишлоний коллективаша баьча балха итогаш, пятилетка диъалагIча шера планаши социалистически декхараши тешшаме кхоачашдара тIадерзадаь чакхдоахаргдола гIулакхаш белгалдир. Доклад йир парте обкома секретара М. А. Керимова.

Докладах лаьца къамаьлаш деча дакъа лаьцар Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене начальника В. В. Сперанске, «Чечингсельстрой» треста управляюще У. А. Арсункаева, № 4 йолча СМУ бригадира Социалистически Къахьегама Турпала Ш. М. Хаджиева, автомобильни наькъаш дехкареи царна эксплуатаци яреи Нохч-ГIалгIай управлене начальника Т. М. Дидигова, «Кавсантехмонтаж» яхача треста Грозненски специализированни управлене начальника В. С. Эрмиша, № 7 йолча треста Грозненски монтажни управлене начальника Н. А. Ершова, Грозненски горисполкома капитальни гIирсаш дара управлене начальника А. Н. Зубкова, Нохч-ГIалгIай цементни завода профсоюза комитета председатела С. М. Шаптукаева, «Чеченингушводстрой» яхача гIишлошъяра управлене кертерча инженера А. В. Тужякова.

СССР Министрий Совете

Укх шера ноябрь бетта хьалхарча итт денна болх ца беш вIаштта диъ ди кхоачаш, нарех 7-гIеи, 8-гIеи ноябрь — деза денош а 9-гIеи, 10-гIеи ноябрь — мукъа денош а хиларах, балха ханах пайда дикагIа эцари халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера плана заданеш толаме кхоачашъяри духьа СССР Министрий Совето соцам баьб 1974 шера 10 ноябрь балха ди лархIа.

Болхлошеи гIулакхерча нахеи пайда ца эцаш диса 1974 шера 10 ноябрера салоIа ди хIара шера телача отпусках дIатох, отпускa деноех луш дола алапи а луш.

КХОАНА-КХАЧАН ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ ДИ

ПИЩЕВИКИЙ ЦIЕЙ

Республика кхачан промышленноста министерства предприятеша 1974 шера 1970 шерапа ниисдича 11.4 процент алсамдаьккхад продукци арахецилга.

Продукци яккхара объем 20 процент лакхъеннай консерваш еча, 25 процент—йий арахецача, 24 процент — корта бохош доаца малараш арахецача, спирт теха сокаш арахецилга—5,6-зза.

Лакхача сортах йола маькхабулочни изделеш арахецилга алсамдалара чотах карагIдаьннад продукцена реализаци яра объем 8 процент лакхъе.

Ер къоастамбеш дола шу уьиннаре къахьегарца белгалдаккха аьнна парте баь тIахьехам дег тIара хьаллаьцар министерства предприятей къахьегамхоша. Продукци яккхарен цунна реализаци ярен ийс бетта план ерригача министерстве гIолла лаьрхIача 101,5 процент кхоачашъяьй. Хьа а даь планал совгIа шера 250 эзар сома маьха продовольственни товараш реализаци е аьнна тIанийца социалистически декхараш долча метта укх шера кхаь квартале 300 эзар совгIа сома товар деккад. Соахка цу хана хинначуница нийслича 3 процент лакхъеннай арахецача продукце объем. хIаьта балха овсарле — 3,5 процент.

Социалистически яхье массанел дикагIа толамаш даха карагIдаьннад маькхакомбината, № 3 йолча маькх йоттача заводa, кондитерски фабрика, Шелковскойи Гудермесскип горпищекомбинатий коллективашта.

Плани социалистически декхараш кхоачашдеча карагIдаьннараш — болхлошеи инженерно - технически болхлошеи тIагIертта къахьегарах хьахинна беркат да.

Партеи Советски правительствaн лакха мах баьб кхачан индустре хьалхалаттараштa карагIдаьннчун. Тха предприятей дикагIа волча 18 къахьегамхочоа орденаши медалаши еннай. Ленина орден елар маькхакомбината ветерана мастера-маькх йоттачоа Мнацаканов Аршак Бабаевича, Къахьегама Шеча Байракха орденаш — макаронни фабрика бригадира Орсхова Тамара Васильевнайнен маькхакомбината маькх йоттачоа Цомаева Тасу Кавядовнайнен, иштта кхыбараштa а.

Къахьегама лакха хьокхамаш лахарах РСФСР кхачан промышленноста министерства «1975 шера социалистически яхьа ударник» яха значокаш елар 189 сага.

Дукха даьд предприятеш дикагIйолча оборудованеца кийчъяра, технологически процессашта механизаци яра, бедалахи материалехи дикагIа пайда эцара, продукце дикал лакхъяран цун ассортимент шеръярan.

Бахача наха чIоагIа хоатташ хул маькхакомбинато, № 3 йолча маькх еча заводо арахеца маькхабулочни изделеш, кондитерски фабрика мIаьда конфеташи малхбоален мерза даараш, Шелковской райпищекомбината натуральни сокаши макаронни фабрике яь изделеши. Укх шера ийс бетта маькхабулочни кондитерски изделей цхьайтта керда тайпа карадерзадаьд. Царна юкъе я сдоба липецкая, мак тIахьаьрца булка, фуъ теха даь чIорак, иштта кхыдараш. Ийдархочо чIоагIа хоатташ дIанийю из продукци.

Иштта де дезараш даьд № 4 йолча маькх йоттача заводо арахецача продукце дикал лакхъяра а.

Цхьадола толамаш даха тхона карагIдаьннадале а дIахо а дукха къахьега деза ерригача предприятеша планаш кхоачашъелга Iалашдара, продукце дикал лакхъяран цун ассортимент шеръяран, технологически процессашта механизаци яра, къаьстта мухь тIаботтара балхаш деча.

Пхе предприяте кхоачашъяьйц ийс бетта план. Царех я йий доаккха завод, № 4 йола маькх йотта завод, Серноводски минеральни хий доаккха завод, макаронни фабрикеи Назрановски маькх йотта заводи.

Макаронни фабрикан Назрановски маькх йоттача заводеи кулгалхоша болх тоабара де дезараш даьд, укх бетта шоашта тIадиса хинна декхар дIатокхаргда цар.

Министерства ерригача предприятеша план кхоачашъяр Iалашдергдола де дезараш белгалдаьд.

Продукце дикал керттерча даькъе тхоах, кхачан промышленноста болхлоех, тха хьиперех, говзалах, къахьегам вIаштIехьбаккха тхоьн харах тийша да.

Цунца цхьана предприятей болхлой бехкагIа йоаца халонаш а нийслу.

Шерагара шу массаза доал воцIа хул маькхапродуктай Управленера хьакхухьача хьоара дикал. Къаьстта дикал доха йолаш хул 16 кепиг доаккха маькх хьаеш йолча шоллагIча сорта хьоар.

Доккхийн бехктокхамеи декхараш хьаьхашка латт кхачан промышленноста болхлошта мощносташ тIаеттаялийтаран маькхабулочни изделеш, йий, консерваши сокаши дукхагIа арахецаран.

Укх пятилетке болх бе йолаеннай хIанзарча заман хьисапе хьалъяь дийнахьеи бийсанеи 45 тонн маькхабулочни изделеш арахеца завод, дийнахьеи бийсанеи 200 тонн комсаш чаккхйоаха Шелковской райбыткомбинате хьалъяь комсашта хьалхара обработка ю цех, малхбоален мерза даараши шоколад теха конфеташи арахеца кондитерски фабрикера цех, иштта кхыяраш.

Кастта кийчдаь даргда дийнахьеи бийсанеи 135 тонн продукци лургйолча маькх йоттача заводеи шера 5 миллион банка мощность хургйолча Шелковской райбыткомбинате хьалъе лаьрхIача натуральни комсий сок йоаккхача цехеи проектно - сметни документацеш.

Проект оттаеш я шера 4 миллион дал йийи 1 миллион дал корта боха ца бу маларашш арахецаргдолча йий доаккхача завода. Укх гаргтарча шерашка реконструкци е лаьрхIад Серноводски Ачалукски минеральни хий доаккхача заводашта а.

Кхачан промышленноста министерства предприятей болхлоша КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш вахаре чаккхйоахаш шерра социалистически яхь йоаржаергъя 1974 шера плани тIанийца социалистически декхараши толамца кхоачашдара.

М. ЧЕРНЕР,
Нохч - ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министра заместитель.

Цхьайтта бетта план кхоачашъяьй

Къаьстта дика къахьег нисдагIа пятилетка дийлагIча, къоастамбеча шера Нохч-ГIалгIай респотребсоюза производственни комбината коллективо. Цо арахеца кондитерски калелеш, гIайбашта тIатувса накидкаш, метташта тIатувса кисеш, кхалнаьха корталеш, маIача наьха кийнаш, корта бохабеш доаца малараш, чхьагIар. кхыдола товараш вай республикерча районашка бахача наха чIоагIа хоатташи дика вIазцаши да. Уж дукхагIа, дикагIа, дIадодар кIезигагIа долаш арахецара тIагIертта къовсам лоаттабеча комбината болхлоша цхьаккха бутт дIабахийтабац укх шера паччахьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши тIеххкхоачаш ца деш.

Цудухьа дика къахьегама совгIат кийчдаь накъабоагIа уж кхачан промышленноста болхлой дезача Денна. Тайптайпара продукци маьхала яккхара 11 бетта план 10 октябре 100.7 процент кхоачашъяьй производственни комбината коллективо. Цу денга кхачалехьа укх шера тIеххьарча бетта, декабра чотах вай республике бахача нахага деккад 25 эзар сома маьха товараш. ХIаьта ер бутт боаца деношка шера план тIеххкхоачаш а еш пятилетка тIеххьарча шера чотах цо йоха лерхI итташ эзараш сомий маьха товарни продукци. Кхы дукха эсалагIа дац товарни продукци арахецара даькъе комбината коллективо доаха къахьегама толамаш а. ИттлагIча октябре товарни продукци арахецара итт бетта план 101.1 процент кхоачашйир цо. Паччахьалкхен планал совгIа арахийцар 37,5 эзар сом мах бола продукци.

Укх тIеххьарча шерашка дикка тоаденнад комбината болхлой дерригa технико-экономически хьоккхамаш. Къахьегама овсарле лакхъяра ийс бетта задани 15,6 процент тIеххкхоачашъяьй цар, дIадахача шера укх хана хиначул кхо процент лакхъеннай из. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах производствана укх шера кходаьд иттех эзар сом.

Планал совгIа продукцеа реализаци ярах, производственни мощностехи балха ханахи бизза пайда ийбарах, бедал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах укх шера паччахьалкхенна планал совгIа баь пайда 361 эзар сом да.

Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика болх а беш социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я Сатуев Заинди керте латта чхьагIар деча цехеи Умалатов Нурмахьмада кулгалдеча чхьагIар чудеттача цехеи коллективаш. ХIанз тIайоагIача иттлагIча пятилетка чотах продукци арахецаш я шаккхе а коллектив. Уж толамаш кхы тIа а тоадеш болх барах дог гIоздлоахаш да цар укх шера доаха къахьегама толамаш а. Товарни продукци арахецара цхьайтта бетта план 113—149 процент кхоачашъяьй цар.

Доаха къахьегама толамаш дика хиларал совгIа комбинате арахеца продукци а дикеи тIехдикеи мара яц. Цудухьа укх тIеххьарча шерашка цхьаккха рекламаци ягIац царга арахеца продукци эсала я аьнна. Укх деношка республикански комиссе дегустаци йир Чингариев Салмана кулгалдеча корта бохабеш доаца малараш арахецача цеха коллективо кийчдеча мерзача хина. Цига арахецача дерригача тайп-тайпарча хишта дика оценка елар дегустаци еш хиначa комиссе.

Хьинаре къа а хьегаш башха дика толамаш доахаш хиларах комбината болхлоша чIоагIа лоархIаши сийдеши ба браковщица Бережнова Татьяна, этикетировщица Арутюнова Мария, газировщица Клюева Рима Степановна, сиропщица Хабуева Эсет, Дадаева Эсет, Хабуева АсмаI, наладчик Толстенев Виктор Андреевич, кхы дуккха бараш а. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 140—150 процент кхоачашъю цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТIА: газировщица Р. КЛЮЕВА.

И. ПЛИЕВА сурт.

ПЯТИЛЕТКА— ХАНАЛ ХЬАЛХА

ПИСЬМОЙ ОБЗОР

Укх шера а пятилетка а планаш ханал хьалха кхоачашъяра тIагIертта болх бу республика къахьегамхоша. ХIара денна ахах промышленни а юрта боадана а предприятей коллективаша шоай задане кхоачашъеш дрхача толамех дола хоамаш. Продукци дукхагIа а дикагIа а яккхарах, цунга дIадодар кIезигдарах, бедала, материалий кхомбарах, къахьегама овсарле лакхъярах, боккха пайда луш йола рационализаторски предложенеш производствана юкъейоалярах, кхыдолчох, из дерригa а деш йолча дуккхача къамех болча нахах латтача барттайнача коллективех язду «Сердало» газетага ухача письмош тIа.

Вай республике укх пятилетке хьалъеча йоккхагIчарех цхьа предприяте я Шаьла района Чир-Юрта хьалъеш йола цементни завод. Комсомольски гIишло я аьнна дIакхайкаяь я из. Из хьалъеча болх бе баьхка ба Новороссийскера, Украинера, Белоруссера, кхычахьара нах. «БIаьш гектараш моттиг дIалоацаш я из завод, бIаьш йола йоккхий сооружене хьалъеш латт цига», — яхаш язду Ахматов Iарбе. — Цига болх беш ба 18 къамах бола нах: эрсий, нохчий, гIалгIай, украинцаш, дагестанцаш, кхыбараш. Царна юкъе ба гIишлош яра ветеранаш а къона гIишлонхой а. Берригнеша а цхьан цIен дезала санна къахьег цар, вIаши хьож, новкъостал ду. социалистически яхь лоаттаю. Цу хIамаша кайоалийт царга толамаш дахийта. ДIададача шера толамца болх барах завода коллективана СССР промышленни гIишлошъяра Министерствай профсоюза ЦК-ан Сийлен грамота елар.

Укх шера а даха къахьег завод хьалъераша а цемент арахецараша а. 30 декабрь тIакхоачаш шера план чаккхъяккха лерхI.

Коллективе дикагIйола бригадаш я Баудинов Мовсари Лавриненко Степани керте латтараш, цар хIаора бетта шоай заданеш 110—115 процент кхоачашъю.

Пятилетка дийлагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра болхлой дог урауттаду завода партийни организаце. «Пятилетка къоастамбеча шера къахьегама вахте производственни толамаш доах Грозненски №№ 1, 2, 3 йолча ТЭЦ-ий энергетикаша, — яхаш дувц ший письмо тIа Х. Суруджанца. — Цар хаддаиза тепловой электрически энергеца вIашбу потребителаш. Толамца кхоачашйир энерги яккхара бархI бетта задани.

Белгалваьнна дика къахьег № 2 йолча ТЭЦ-а машиниста В. Зайцева, электрослесара Г. Лосева, асфальтировщика А. Мусаева, кхычар, хIаьта иштта № 1-и 3-и йолча ТЭЦ-ий бcккхагIболча машинисташа Е. Гурбае, В. Ельцова, Г. Поздеева, электрослесарийна Л. Иванова, М. Гурьянова. къаьстта Ленина орден лелаеча М. Колина.

Шийлачу хана а болх бора предприяти кийчъеш ба вIана Грозненски вIашагIичийттача ТЭЦ-а болхлой».

Хала а бетигоккхаме а болх ба буруьдеттархой бар. Цар наьларах тийша да мехкаьнтта дукхагIа даккхар. Республике толамца бурув тохачох цIе я бурув деттачу бахьнн Старопромысловски управлене коммунист Грабнев Александр Сергеевич керте латтар. Цунах язду А. Тищенкос. Цо йоах: «№ 706 йола скважина йоаккхаш лохерча горизонташка планагIа 1200 метр бурув тоха дезаш яр бригада. ХIаьта цо духхьал 8 бетта 1011 метр бурув техад. Из хьа цу хана лаьрхIачул 214 метр дукхагIа. Август бетта 205 метр бурув а тохаш 3914 метр кIоаргбелар буруьдеттараш. Иштта болх бе карагIдаьннад царна прогрессивни методаш юкъейоалярах.

Цул совгIа бурув тохача дIайохийта химически реагенташ, электроэнерги кхоярах, бурув тохала остаех бизза пайда эцарах духхьал август бетта планагIа йоагIачул 51 эзар сома маьха кIезигагIа расход йир. хIаьта шу доладеннача хана денз — 202 эзар сома маьха.

Сменни заданеш кхоачаш а тIеххкхоачаш а ю буруьдеттараша П. Кудрявцева, Л. Мироненкос, И. Медведева, В. Мартиненкос, буруьдеттарий гIончаша Ю. Иванкулова, А. Мальцагова, Г. Тихонова, А. Пушкарске, кхычар. Ремонт дика еш хиларца белгалбаьнна ба слесараш Г. Нарышков, П. Зиматов. Буруьдеттарашта доккха новкъостал ду лаборантикаша Синькевич Нонас, Бурьяз Татьянас».

ЧIоагIа яьржай рационализаторство «Горснефть» НГДУ. Г. Лукъянова дувц: «Ер шу дIадоладелча денз 83 рационализаторски предложени производствана юкъеяхийтай. 31 эзар сом пайда а боалаш. Цу творчески балха юкъе эгара дукхагIа дакъа лоацаш ба РИТС-2 смена начальник К. Крымов, электромонтер А. Давлетов, скважина капитальни ремонт яра инженер П. Томашевский, оператор А. Мамонов. Къаьстта чIоагIа беркат даьлар скважинашка хий чудохийта схема рационални вIашагIхоттара хьакъехьа мастера В. Макеева еннача предложенех — 1491 сом пайда белар цо».

«Малгобекнефть» НГДУ арагIаца арадовлача технически информаце бюллетена тIа язьечох дувц М. Дзекиева. «Мехкдаьтта... пайда эца хIамаш карадоагIаргда цу тIа, — йоах цо. — Бюллетена тIа язъяь я станокашта-качалкашта даьтта хьокхаш йола гидропшприц. Балха тIа атта а доагIача боарамах селидол хьокхаш а я из шприц. Цу тIа юви моллагIча НГДУ хьаюлургйола станокашка качалкашка даьтта дотта бак. Уж шерра юкъейоаляьй вай мехка мехкдаьтта доаккхача малхбоалерча районашка».

Ю. ЮСУПОВ.

Шоай дезача цIейна дика накъбаьхкаб Грозерча маькхакомбината болхлой. Ханал хьалха, 26 сентябре 101,4 процент кхоачашйир цар продукци арахецара 9 бетта план. Цу юкъа къахьегама овсарле лакхъеннай 101,7 процент, дикка чухьнахьа баьккхаб продукци хьаярга дIабода мах.

БОЛХ ДИКАГIА БЕРГБА

Социалистически яхь шерра яьржай комбината болхлошта юкъе. ХIара денна цар доахача толамаша тешал ду укх бетта план а тIеххкхоачашъергйолга.

Белгалбаьнна болх беш ба № 1 йолча маькх еча завода машинист коммунистически къахьегама ударник Л. Карюкина, чIоракаш деча цеха машинист комсомолка Л. Антонова, вафлеш тедар коммунистически къахьегама ударник С. Мутухова, № 2 йолча маькх еча завода бод хьувр коммунистически къахьегама ударник А. Беляева, лаборантка М. Путилина, кхы дуккхабараш. Цу массане а 120—130 процент кхоачашъю шоай сменни нормаш.

— Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 57-гIа шу дизарга КПСС ЦК даьча ТIаьхехамашта гIулакхаца жоп а луш, дIахо йодача хана болх кхы а дикагIа бергба оаха, — йоах маькхакомбината къахьегамхоша.

СУРТА ТIА: № 2 йолча маькх еча завода бод хьувр Беляева Анна Яковлевнаи лаборантка Путилина Мария Максимовнаи маькх хьаяра эша кхоачам вIаштIехьбоаккхаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЗАВОДАГА НИЗ БЕННАБ

Наьсареп йисте 1929 шера Iойиллар йоккха йоаца хьайра: дийнахьеи буси 50 тонн гаргга кIа Iохьар цо.

Цул тIехьагIа ткъаь итт шу даьлча эргаьлар хьайра: дикагIа йола оборудовани оттайир, яь яьккхар хьажкIаш Iохьаш йола цех.

1961 шера цIаькха а реконструкци йир — шерийр ялат цIендеш, цхьалхадоаккхаш йола отделени, керда машинаш, дикагIйола технологически линеш оттайир, 200 тоннага кхачийтар дийнахьеи буси Iохьаш дола ялат. Кхаь сортагIа хьоар доаккхар хьайро. Кхы а днъ шу даьлча ахавтоматически весовыбойни аппарат оттайир, ялат чутассара, кхыча балхашта механизаци яр бахьан долаш 240 тоннага кхаьчар Iохьаш дола ялат.

1966 шера хьалйир крупоцех. Цо дийнахьеи буси 50 тонн хьажкIий крупа арахец. Цехе итальянски «Окриш» фирма кердагIа йола оборудовани оттаяьй.

Мельзавода материально-техническа база кхы дIахо а легIаухаш латт. Дукха ха йоаццаш укхаза хьалъяьй хIаране чу 3200 тонн ялат чухоша ялх типовой склад. Кхай тIара дахьа ялат сихагIа хьаэца аьттув баргболаш кхоъ автомобилеразгрузчик, керда зерносушилка оттаяьй укхаза. Завода коллектив къахьегаш я технологически процесс дIахо тоаяра, комплексни механизаци, автоматизаци балха юкъейоаляра тIехьа.

ДIадахача шера IV квартале баьча балхах КПСС Назрановски райкома карара кара тела цIе байракх ярпа белгалъяьккхар мельзавода коллектив. Укх шера доккхагIа дола социалистически декхараш тIа а ийца уж толамца кхоачашдеш хьайоагIа тха коллектив. ХIаьта кхоалагIча квартале продукци арахецара план 102.5 процент, из маьхал яккхара план — 101.4 процент, пайда бара план 101.3 процент кхоачашъяьй оаха. ПланагIа лийрхIачул дукхагIа лакхъеннай къахьегама овсарле, дIадахача шерала нийслича продукцега дIабода мах 1,5 процент лохбеннаб.

ДикагIболча болхлошта юкъе къаьстта белгалбаха лов укх шера хIара бетта производственни декхараш 120—130 процент кхоачашдеш хьабоагIа Котиев Мухарбик бригадир вола крупоцеха болхлой. Технологически цехе массаза я производстве хьалха латташ хьайоагIа Келоев Хунцага кулгалду бригада. Иштта дика болх бечарех ба ремонтникаш Цечоев Мовли, Джугутгиреев Хьадрис, слесараш Пугоев Махьмад-Гири, болхлой Аушева Довхан, Тутаева Лейла, Андреева Мария, иштта кхыбараш а.

ХьатIайоагIача хана кхы а дикагIа, дукхагIа продукци арахеца дага ба предприяте болхлой. Цу гIулакха чIоагIа новкъостал дергда заводе оттае лерхIача кердача установкаша, балха юкъейоалае лерхIача дикагIча технологически процессаша.

А. ХАЗБИЕВ,
Назрановски мельзавода керттера инженер.

ЯЛАТ ДIАДУВШ ДА

Хаддаиза тракторий таташ латт Надтеречни района «Надтеречный» совхоза кхоалагIча отделене кхашка. — ДIабаха бутт юкъе бенача хана гурахьа дув ялат дIаде шоай агрегаташ араяьхар механизатораша. ПланагIа укх шера 1210 гектара тIа гурахьа дув кIа дIаде лерхI цар.

Совхоза кулгалхошеи партийни организацеи боккха теркам тIабохийт ялат дIадувча агрегатий болх дика вIаштIехьбаккхара.

Октябра хьалхарча деношка 900 гектар дIайийнаяр. Укх деношка дерригa ялат дIадийна баргба механизатораш. Специалисташ а механизатораша шоаш а боккха теркам тIабохийт агротехнически бокъонаш дIамадеххара фу кIоарга лаьттах доллара. ДIадувш дола кIа цхьоалагIча класса «Безостая-1» яхача фух да. Оахам даьча механизатораша дIадув ялат.

Ялат дIадувча дика болх беш хьабоагIа механизатораш Духаев Ваха, Абуев Апти, Кациев Хожа.

Совхоза къахьегамхоша доккхал деш цIи йоах ялат дIадувш къахьегача механизатора Соганпов Альмана «К-700» яхача тракторца дийнахьа шовзткъа гектар дIаюв цо. Кхоъ сеялка я цун тракторe тIехьа. Иштта хьинаре къахьег сеяльщицаша Тазиева Розас, Гинердукаева Мошас, ялат дIадувраштa хаддаиза фу лоаттадеш шиъ самосвал я.

М. ХУМАДОВ.

Ха зехьа йоа ца еш

Болх бе йиш йолча хана хIара сахьата кхом беш къахьегаш ба хIанз гурахьа юв культураш дIаюви боахка Грозненски района «Загорский» совхоза механизатораш.

— ЧIоагIа теркам тIабахийтаб оаха укх шера лаьтта леладара культура лакхъяра, — йоах совхоза керттерча агронома Ваганов Руслана. — ДикагIйолча агротехнически хана аьха даьккхар гурахьа культураш дIаювргйола лаьтта. Из кийчдеш къаьстта хьинаре къахьийгар Саламов Шамхана кулгалдеш хиннача звено механизатораша. ХIаьта Шамханаше Волгоградски областерча «Волго-Дон» совхоза механизатораша санна дийнахьеи буси 22—23 сахьата болх бир.

БархI агрегат я хIанз гурахьа юв культураш дIаюви. ПланагIа 4300 гектара тIа дIаде дезаш хиннача хIанзле 2600 гектар совгIа ялат дIадийнад.

Социалистически яхье хьалхе яккхарах луш йолча цIе вымпело дукха ха яккхац цхьан даьга йолаш. Каст-каста хувц цо ший фусам. Цхьабакъда дукхагIйолча хана Темуркаев Эмде е Мурдалов Мурада агрегаташ тIа ягIаш хул из. Норма 31 гектар йолча хIара дийнахьа 42—43 гектара тIа ялат дIадув царех хIаране.

Лаьтта фу миштa дуж хьожаш шоашкара гIалат ца доалийташ дика болх бу сеяльщикаша Гигаева Тамаре, Тарамова Жовжанас, Шабазова Марусяс, Раисов Аваlус, кхыбараша.

Х. ТАЛГАТОВ.
КПСС Грозненски райкома инструктор.

ДЕНИ-ШЕЙХИ ЦУН ВАЬРАСАШИ

1974 шера 17 июне «Сердало» тIа араьлар «Дени-шейхи цун вирди» яха статья. Цу тIа дувцар керда устаз хьахиларах, цун вирда реакциони чулоацамах. Ер шоллагIа статья Дени-шейха харц хьехами зуламе гIулакхаши хьал а лаьца дIахо кхухьача цун ваьрасех лаьца я.

1918 ШЕРА июль бетта меньшевик Г. Бичерахов керте а латташ, казакий атаманаш, бIаьхий нах Советий Iаьдала духьал гIом бе гIайттар. Иштта хьайнача контрреволюциони бандашта ШIеча Эскарца цхьана духьал даьлар нохч-гIалгIай къахьега халкъ, станицашкара казакех бола къахьегамхой.

В. И. Ленина соратника Серго Орджоникидзе, большевикаша хьалхле а лелаеш, Тийрка йисте дахача къахьегача халкъаша йохайир контрреволюци. Цу лирача тIем тIа чIоагIделар эрсийн кхыдолча халкъийн къахьегамхошта юкъера доттагIал.

Цу классовни къовсаме шоашкара тийшаболх гайтар Дени-шейха цхьаболча къонгашеи мурдашеи. Из ший бахьан долаш дар. Дений мурдех дуккхабараш бIаьхий нах бар — совдегархой, кулакаш, чиновникаш, иштта кхыбараш.

Дени-шейх ше а вацар рузкъа кIезига дезарех. Цо Грозне Казански слободке (хIанз йолча Лермонтова цIерагIча улицагIа) нохчий берашта къорIаш хьеха хьужаре йиллийтар, мах бенна молла а оттаваь. ХIаьта ший къонгаш эрсий меттала дешийта Горски школе дIабелар. Денийна дика бовзар Iаьхартдийнахь хургла яхачун мах а дунеп дешарах баргбола пайда а. Къахьегача наха аьхартди хьожадора цо, ший дезала дуне лохар.

Шейхашеи моллашеи дувцачох эрсий школе дийшача къахьегамхой берех керасташ хулар. ХIаьта цига цар шоай бераша дешар къадолаш дацар, царех керасташ хилацар.

Дени-шейха шин воIах Якъупахи, Абубакарахи школе дешарах паччахьа эпсараш хилар.

Грозне боабаьча ший даь Дений цун мурдийн декъий хьадехаш, Грозне викалаша къамаьлаш деча дакъа лацарах вайза Якъуп Пятигорске 1918 шера март бетта хиннача Тийрка йисте дахача халкъий викалий съезде Терски халкъа Совета членалла хержар. Иштта дIадоладелар Якъупа гIулакх. Бакъда кастта гучадаьлар революценеи халкъа хьашташтеи тийшаболх бе Якъупа дагадолаш хилар.

1918 шера август бетта Бичерахов керте латтача кIайча казакаща Советий Iаьдала духьал тIом хьоабаьча деношка Владикавказе (хIанзарча Орджоникидзе) гулъелар Тийрка йисте дахача халкъий викалий IV съезд. Серго Орджоникидзе керте а волаш большевикаш казакий викалашца машар бувцаш бар. Уж гIертар граждански тIом кхокха ца болийташ, Бичерахова де кийчдаь зулам машарца дIадерзаде.

Цу съезде къамаьлаш даьча Шерипов Асланбекеи Ахриев ГIапуреи кIайча казакий контрреволюциони маькарлонаш гуча а йоахаш. Бичераховга къахьега халкъ горaоттaлургдоацилга дIахайтар. ХIаьта моастагIий бехке беш дош алaнзар Якъупа.

Машар а ца беш, 1918 шера 6 августа Владикавказе сатоссаш чухьийдар Бичерахова кIайча казакий-хIирий эпсарий ординг. Цар къиза тIом беш дIалаьцар города доккхагIдола дакъа. 11 дени буси лаьттар из бирса тIом.

ЦУ ХАЛАЧА деношка Дений воI Арсанов Якъуп халкъа тIемахошта юкъе вацар. Кхыметтел съезда делегаташца городера ара а валаизар. ГIалгIай цIеча тIемахоша, Грозненски ЦIеча Эскара батальоно, къеча хIирий кермениcтий отрядо Владикавказа ЦIеча Эскарцеи болхлошцеи цхьана контрреволюциони ординг, эша а яь, городал аракхессар.

Цул тIехьагIа, съездо ший болх юхаболабича, цига гучаьлар Арсанов Якъуп, шийца ялх делегат а волаш. Бичерахова эпсараша казакех, меньшевикех вIашагIтехача съезда 17 делегата юкъе хиннавар из. «Халкъа Совет» я аьнна вIашагIтехаяр из тоаба бичераховцаша. Цу юкъе ший новкъосташца Якъуп а волаш халкъа банкера моастагIашта ах миллион сом ахча ле аьнна кхел йир цу харц совето.

Хьайна ялх саг а волаш, хьо моастагIий кхетачене хIана хиннав аьнна шийга хаьттача, Якъупа бехказа вала аьннад: «Казакий эпсараша доалдергдар тхо из даьдецаре». Из зовзал а харц хабар а дар.

Из хиниа а Iацар цу хана Арсанов Якъупа лелабаь тийшаболх.

Бичераховцаш латале хьалха Терски халкъа Совето делегаци яхийтар Тифлисе (хIанзарча Тбилисе) Чермоева «Горски правительстваца» барт бе.

Цу делегацеца вар Якъуп а. Цига Чермоев ТIапий агент а хинна, хIаьта Тифлис дIалаьцача немций хьакимашца бувзам а баь, лийлар Якъуп. Цун из къайле а гучаяьлар. Низ тенначa оагIорахьа вала кийча хулар Якъуп. Большевикашца, къахьегача халкъаца дацар цун дог.

Шийх тарра ши юхь йолча, халкъа тийшаболх беш волча авантюриста Митаев Iаьлийна Совета халкъа ахчах 40 эзар сом далийтар Якъупа. Цо Серго Орджоникидзега аьлар, из ахча делча Митаев Iаьлас гIо дергда Грознена го баь латта бичераховцаш бохабара.

Из ахча а ийца, Дений доттагIа шейх-Iаьла Баку вахар ший доттагIа «Горски правительства» тхьамада Чермоев ТIапа волча. Цига легковой автомашина а ийца, «Иттахьад» оалача азербайджански буржуазно - националистически партеца бувзам а тесса, Чермоев ТIапийгарен турецки султана викалашкарен контрреволюциони указанеш а яхьаш цIавера. Цунна дага а дацар Грозне большевикашта гIо де. Из Бичерахова лаьцача наькъаца вар.

1918 шера аьхки Пятигорске дарбан хин курорте баьхкача паччахьа инаралашца цхьана Советий Iаьдала органаша лаьца чувеллавар нохчий инарал Алиев Ирисхани цун воI эпсар — инженер Алархани. Якъуп оарцагIваьлар царна. Якъупа дехарах доагIаш дола таIавар ца деш кIалхарваьлар инарали цун воIи. Инарала воIах Якъупа веза доттагIа хилар.

1918 шера декабрь бетта городе Владикавказе Терски халкъа 5 съезде Орджоникидзе ше къамаьл деш гIалгIайи нохчийи халкъашка кхайкар. Цо аьлар: «Туркий империалистий эскара корпус хьалха а яьккха, Къилбаседа Кавказе хьагIертача Чермоев ТIапий буржуазно - националистически горски правительствана духьал гIовтта беза нохч-гIалгIай къахьегамхой. Со теш, вай коммунист лоархIаш волча Шериповна гIо де нохчашкахьа коммунистий группа гIоттае могаргхиларах, хIаьта гIалгIашта юкъе коммунисташ болаш ба». Цига Сергос дийцар Якъупа лелабаьча тийшача балхах. ТIаккха Якъупа Орджоникидзена духьал аьл-дитт дувцаш къамаьл дир. Из чIоагIа новкъа а хинна, делегаташта юкъера из дIаваккха дош оттадир съездо. ТIаккха шийна гештар дийхар Якъупа Сергогара. Цига эздел гайтар Орджоникидзе — съездера эккха ца вайташ витар Якъуп. Бакъда эккхаве везаш хиннахилар гучадаьлар кхо бутт а балалехь.

1919 ШЕРА февраль бетта лира тIом беш Къилбаседа Кавказ дIалаьцар Деникина кIайча эскаро. Нах боабе, юрташ йохае, йоагае йолайир цуй гIаьрахоша. ЦIеча Эскара дийна диса доакъош, большевикаш моастагIчох хьулабала нохчийн гIалгIайн лоамашка бахар. Уж эзди, вежарашха хьоашал деш тIанийцар лоамашка бахача нохчийн гIалгIайн къахьегамхоша.

Нохчашкахьа правитель а ваь, Деникина Iохоавир Алиев Ирисхан. Цун виIий доттагIа вола эпсар Якъуп, белаж тIа погонаш а ехка, инарала Алиевна гарга а ваха дIаэттар.

Революционер ва ше яхаш лийнна Дени-шейха воI Якъуп ший да вийпача моастагIашкахьа ваьлар.

1920 шера март бетта ЦIеча Эскаро Деникина кIай эскар эшадаь, мехкагIа даьккхача. Арсанов Якъуп шийца цхьана ший веза доттагIа эпсар Алиев Алархан а волаш, Урус-Мартана района Дубай отарашка дIалечкъар. Цига бар цун ноахахой. ХIаьта ДубаевгIар, паччахьо деина 400 дистан лаьтта а долаш, бIаьхий нах бар. Деникина эпсар — ротмистр Дубаев Iаддал-ВахIаб Якъупа наьна веший воI вар. Цига лечкъаш лелаш ши бутт совгIа яьккхар кхаь эпсаро.

Лоам чура никъ мукъабаьлча Гуржий мехка баха кийчбеннабар уж. Цу хана цига буржуазно - меньшевикий Iаьдал дар. Бакъда, лийрхIар кхоачацхилазар цар. Уж кхоккхе а 1920 шера апрель бетта лаьца чувеллар. Царна кIалха ниисвелар ведда дIаволаш Темир-Хан-Шурера лаьца хьавоалаваь инарал Алиев Ирисхан а. Царна де доагIар дир революционни судо.

Иштта хьадар Дени-шейха виIий, цун ваьраса Якъупа бIеха вахар. Цу тайпара бар пуч веший Абубакара никъ а.

ДОАХАН ЧУСОЦАДАЛЕ

Республика колхозийн совхозийн хьайбаш лелалеча фермай коллективаша шоай деррига низаш тӀадерзадаьд пятилетка дийлагӀча, къоастамбеча шера хьайбай продукташ яхарен йохкарен доккхагӀдола социалистически декхараш кхоачашдара.

Кастта хьайбаш Ӏай чусовцадергда боахамашка. Уж Ӏангардахарах тийша хургба хьайбаш лелаберий толам.

Укх шера 16 октябрь хьатӀаккхоачаш паччахьалкхенга доахан а коа тӀара оалхазараш а дохкара халкъа боахама шера план ерригача республике 79 процент кхоачашъяьй. ДӀадахача шера цу ханаца нийсдича 10 процент дукхагӀа кийчдаьд дулх.

Республика кхыча районашца ийсдича доай социалистически декхараш дикагӀа кхоачашду Малгобекски, Веденски, Ножай-Юртовски, Урус-Мартановски, Грозненски, Шалински районашкарча хьайбаш леладераша. Паччахьалкхенга хьайбаши коа тӀара оалхазараши дохкара шера план ханал хьалха кхоачашъяьй Веденски района боахамаша.

Паччахьалкхенга шура йохкара халкъа боахама план ерригача республике 87 процент кхоачашъяьй. ДӀадахача шера кийчъяьча шурал 3 процент дукхагӀа хул из. Шура йохкара план ханал хьалха кхоачашъяьй Веденски, Гудермески, Ножай-Юртовски, Советски районий боахамаша. ДӀадахача шера укх ханаца нийсдича дукха дукхагӀа шура кийчъяьй Ачхой-Мартановски, Грозненски, Малгобекски, Надтеречни, Шалински районашца.

Ерригача республике чӀоагӀа леладаь лел фуаш гулдара план кхоачашъелга. ПланагӀа 70 миллион фуъ дӀадала дезача 58,1 миллион мара деннадац. Из планагӀа 83 процент мара хилац.

Фуаш кийчдара план кхоачашъеага тӀехьаьтт эгара хьалха «Птицепрома» боахамаша.

Шера план кхоачашъяра юхейисача хана хӀара ах бетта паччахьалкхенга 2,4 миллион фуъ дӀадала деза, хӀаьта октябра хьалхарча ах бетта 1 миллион 284 эзар мара дӀаденнадац.

Ерригача республике хӀанз а 97 процент мара кхоачашъяьац тха дохкара план. Паччахьалкхен декхар тӀадисад керттерча дакъе дукхагӀа тха доаккхача Наурски Шелковской шин района.

Колхозийн совхозийн хьайбаш лелалеча фермашка хьайбай продукташ дукхагӀа яхара йола торонаш пайда эцанза хӀанз кӀезига яц. Уж ерригаш хьагуча а яьа юкъейоалаяр республика хьайбаш леладерий боккхача лоархӀамера гӀулакх да.

ХЬАЙБАЙ БОАХАМА ДЕРРИГАЧА ДОАКЪОША 1974 ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

Районаш	Хьайбаш: План процентаца	Хьайбаш: 1973 шера дацучуьца дистача 1974 шера процентаца	Шура: План процентаца	Шура: 1973 шера дацучуьца дистача 1974 шера процентаца
1. Ачхой-Мартановски	88	95	93	106
2. Веденски	118	98	185	95
3. Грозненски	75	120	86	105
4. Гудермесски	79	105	101	103
5. Малгобекски	82	125	93	110
6. Надтеречни	74	114	81	111
7. Назрановски	77	122	82	98
8. Наурски	70	90	93	99,1
9. Ножай-Юртовски	87	107	180	82
10. Советски	90	80	118	83
11. Сунженски	73	117	77	100,8
12. Урус-Мартановски	83	108	93	108
13. Шалински	89	153	95	111
14. Шелковской	80	97	87	98
15. г. Грозный	137	164	80	96
Ерригача республике	79	110	87	103
1973 шера 16-Х хиннар	79	—	88	—

ДЕЗАЧА ГӀУЛАКХО ДОГ ГӀОЗДОАХ

Тамашийна оамал я сага яр, меллаь хала дале а шийна езаенна херже професси цхьаьна хӀамаи духьа хушаш цо. Хьалхаш кхоаче а уж эшаеш шийн уьла тӀалаттача дӀахоач саг. Из оамал йолаш я Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьаккхарч лелаеча Глушакова Елена Яковлевна. ЦӀенкха халонех бӀухьожабац опыт йолча Глушаковас.

ГӀхийтта шу да Елена Яковлевнас хьайбай боахаме къахьега. Царех цхьайтта шера хьаккхарч лелаеча ферме болх бац я из. Йоккха опыт Ӏоаяьй. шийн гӀулакх дика дайзад. Из бакъаи долаш вӀаштӀехьлоал цун шийн балха тӀа толам баккха. ХӀара шера лакха хьокхамаш доахаш хьайоагӀа Елена Яковлевна.

Къаьстта дика гӀулакхаш карагӀдаьннад цуна пятилетка къоастамбера укх шера. Чурча резервех дикагӀа пайда эцаргбола хуаналаш хиннад ферме.

Хьаккхарч лелаеча фермана кулгалде хьожавир хьайбай боахаме дуккхача шерашка болх баь йоккха опыт йола коммунист Быковец Петр Иванович. Дикадараш юкъехувлаш хьинар долча кулгалхочо болх тоабарах дӀадахача шерашка ца хиннача тайпара дуккха хьалха ферма коллективо рапорт делар шера план кхоачашъярах.

Шера планагӀа 4850 хурск хила езача 8 октябрь тӀаккхоачаш 5000 хурск яр. Наьнах дӀакъоастаеш хӀараяр 16,2 килограмм йолаш яр, планагӀа 11,8 килограмм хила езача. ПланагӀа йоагӀачул 30 тонн дукхагӀа паччахьалкхенга дулх деккхад совхозо.

Укх бехктокхамерча шера социалистически декхараш кхоачашдара хьаккхарч лелаеча ферме хӀаране шоай низ кхоачар ду. План кхоачашъеча хьинаре къахьег Глушаковай новкъостаца: кьалха латтача Дрозд Антонинас, Краснокутская Еленас, кхыбараша.

Ер шу дӀадоладелча денз шийн новкъосташтта хьокхам телаш хьайоагӀа Елена Яковлевна. Ше лелаеча 25 хьакха тӀехьара 210 хурск кхеяьй цо. ЦаӀ дӀа ца къасташ уж массаер дийна а я. ДӀабахача ийс бетта хурскашта 7220 килограмм дулх тӀаккхийттад, шера планагӀа 4047 килограмм кхета дезача.

Фу къайлеваш я-хьогӀ Глушаковай? Елена Яковлевнас ше ишта йоах:

— Тешшаме къа а хьег, ханханахьа кхоаба а кхоабаш лерттӀа Ӏунал ду. Кхы къайленаш яц. Шийн болх безаш хила веза саг. ТӀаккха духьал нийслу халонаш эшае а хала дац.

Цо ишта яхе а къайле йолаш я. Из, корка дегӀ долча безаморча кхалсага къахьегама тӀера хилара оамалах йоалл.

Сабелгало ялале ферме йоагӀа Глушакова. Доакъар хьатӀаозале клеткаш, плащадкаш цӀенъю, нийшка керда хий доот. ТӀаккха худар дӀадотт. Уж деррига балхаш кулгашца де леза. хӀана аьлча дерригача балхашта ферме механизаци яьяц.

— Хала дий? — хетт оаха Елена Яковлевнайга.

— ДӀаӀаьмаир со-м, — йоах цо, сирдадаьнна бӀаргаш дела а долаш. Дикача дагарча сага къаьга бӀаргаш да цун лараш. Из иштта йолга-м тхона бӀарга а дайра.

Шийн хьайбашта гонахь хьувзар из. ЧӀоагӀа теркам тӀабахийта безаме кулгаш деттар цо шин бутт баьннача эӀамнгача хьайбашта. Уж хьайбилгаш доацаш ше йоахалургйоацаш санна кхестар из царна.

Дог цӀена Елена Яковлевна даим кийча я шийна тӀаенача сага эшачоа, новкъостала. Хоза. Ӏимерза дош аьле дог айду цо тӀехьа юсачун. Цхьабакъда, харцволчунца машар бергболаш яц. Цкъа хезар сона ферме хьаувзача доакъара тӀахьожам мелбалийтарах совхоза зоотехнически службана раьза йоацаш Елена Яковлевнас къамаьл деш.

Глушаковас боккча теркам тӀабохийт ферме еча профилактически мероприятешта. Хурскаш шийн группе йолча хана Глушаковас ше 4-зза прививка ю.

Сий долча къахьегамхочун Е. Я. Глушаковай наькха тӀа «За трудовое отличие» яха медаль къег.

Л. РУДСКИЙ.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) М. Хатаева, Е. Мелешкова, Е. Глушакова.

Автора сурт.

ХЬАЛХАРА КОТАЛО

Дуккхача шерашка механизатор волча шийн даь гӀулакх къаьца лаьрхӀар Мовлада.

1968 шера юкъера школа чаккхйоаккхаш экзаменаш лу ха хьатӀаэттар. Цул хьалха йиӀигаш а кӀаьнкаш а вӀашагӀтеха професси харжара цӀенхаштта къамаьл хилар школе. Дуккхача профессей цӀераш яьхар классе. Шийга хьаьттаьоа курра жоп делар ше херж професси караерзаеш воаллача Юшаев Мовлада.

— Сай да санна механизатор хила лаьрхӀад аз. Эггара бехктокхамеи лоархӀамеи гӀулакх лоархӀ аз ялат кхеделга.

Иштта ше яххача тайпара шийн болх бехктокхаме гӀулакх лоархӀаш хьавоагӀа къона механизатор. Школа чаккхйоаккхаш волаш сайрийна деша а ухаш кхаь бетта йола совхозе вӀашагӀъехка трактористий курсаш тӀехдика чаккхъяьха балха вахар Юшаев.

— Из ди цӀаккха диц лургдац сона. Эггара хьалха трактора ко а лаьца кхай тӀа ваьлча воккхий вир аз-се, — йоах Мовлада.

Дукха везаш, чӀоагӀа раьза волаш дагалувц цо шийн эггара хьалхара хьехархо Дандаев Салман. Воккха веце а йоккха опыт йолча механизатора дукха «къайленаш» йовзийтар цунна.

Дандаев балха ца воагӀаш висача кӀира ше болх бе безаш хилар Мовлад. Шийн хьехархочунна дика хетийта болх ледара ца бита а, хӀаьта шийх тийша йисача трактора доагӀаш дола гӀулакх ле а нигат дир цо. Хьехархочун оамалаш хьаӀомаяьяр: болх баь ваьлча массайолча узелга хьеже, чӀоагӀъе езача фент чӀоагӀйийя, къоагаеш цӀенйийя мара цӀаводацар помощник.

Цхьан дийнахьа дагадоацар нийсденна трактор ехар. Агротехнически дикача хана аьха даккха дезаш дар гурахьа ялат дӀаде лерхӀа лаьтта.

«Норма а на еш цӀа мишта гӀоргва укх кхай тӀара», яхача уйлаша сатем бозбаьбар. Мотор сацара бахьан корадоагӀаш дацар. Юххера гучадьлар мотора доагор хьатела трубка нийкха хилар. Сиха из тоаяь дӀайолаялийтар трактор.

Ха яхаяр, ден норма кхоачашъянза яр. Лампаш сеса болх бир Мовлада цу сарахьа.

Бийсана берза бӀаргаш санна йоагар фараш. ГӀьинара лаьттан оаса чулувцаш машина кӀалкхухьар сердалос. Довно бос бола юкка гучецашта кӀалла Ӏочакхъяьча Ӏаьржа оаса а хиде кӀалтӀабоалар боал.

Цигга къаьстта дог тоххалуш хоза хийтар эӀамсара. Хьалхара боал, хьалхара накъа оаса. Дунен тӀа ваьчча 18—19 шу даьннадале а Мовлада хьалхара къахьегама боал бар из.

Цул тӀехьагӀа кхашкара уж санна боалаш мел дукха хиннад Мовлада. 1968 шера дена тракторист волаш эшача хана комбайна тӀа хоии боккха мул хьабенаб Юшаева. Шера цхьанна дийнахьа бе болх боацаш висац хьанар дола эӀамсаг.

Пятилетка кхоалагӀча, къоастамбеча шера республика кьонача комбайнерашта юкъе яьржача социалистически яхье дакъа лаца лоархӀавенза эӀамсаг. Шийн балха опыт кӀезига хеташ юхавьлар из. Цу хана дена цу гӀулакха цӀенхаштта уйла тӀа а яхийта кийчвелар из укх шера хургйолча республикански конкурсага. Кхай тӀа ваьлча хьовзам хургбоацаш дика тоайир шийн машина. ДукхагӀа хьеххалу, мелагӀа йола узлаш цӀаькха а техкар. ХьатӀакхаьчар пятилетка дийлагӀча, къоастамбеча шера хьувкьам чуэца дуккхача хана Мовлада сатийса ха.

Совхоза къахьегамхоша дика кхедаьдар ка бола ялат. Дизача дошоча каний форда юкъедаьлар комбайнерий «кемаш».

Соахка гурахьа дийна ялат чуэцаш къонача комбайнерашта юкъе ханнача республикански конкурсе чемпиона цӀи яьккхача Наурски района «Комсомольский» совхозера комбайнераца Мидаев Гиланеца яхье вала шийн мел низ ба хьажа лайра Юшаев Мовлада.

Укх шера шоай ялат чуйица баьлча Мовлада болх беча «Красноармейский» совхоза новкъостала баьхкар «Комсомольский» совхоза комбайнераш. Цигга Мидаев яхье вийхар Юшаева.

1973 шерарча чемпионан къонача комбайнеран юкъе яхь яьржар дукхагӀа ялат хьаккхаран арданан. Яхье баьннача къонача комбайнераша низ а хьинар а на къовсаш къахьийгар. ХӀара дийнахьа социалистически яхьа итогаш йора. Толам икъа цхьаннегахьа тӀаккха вокхангахьа хулар. Цунца цхьана керттера теркам тӀабахийтар комбайнераша ялат ца дойташ цӀена чуэцара. «Шийн цӀенъюкъе пенаша новкъостал ду», яхар мо шоай кхашка аьттув баьлар Юшаева. Яхьа итогаш йича Юшаев Мовлада хьекха гектараши аьрда ялатй дукхагӀа хилар. Соахкарча чемпионал Мидаевал котваьлар Мовлад. Районе а лакхагӀа хьокхам гойтар Юшаева. Цо миссед 325 гектар хьоккхаш 3780 центнер ялат аьрда саг вац районе.

Районе сиха дӀахезар Юшаев Мидаевл котвалар. Берригна механизатораш болаш бригаде белгалбаьккхар Мовлада къахьегам. Хьалхара моттиг яьккхарах 150 сом совгӀата делар цунна. Цул совгӀа Мовлада цӀаькха дийлургдоацаш цхьаькха доккха совгӀат хилар. ВЛКСМ Урус-Мартановски райкома выездной бюрос чӀоагӀа даздеш комсомоле хьайцар Юшаев Мовлад.

Дика хьийкъай укх шера Альтемиров Бурус лелаеча 275 гектара тӀара ялатийна лаьрхӀа хьажмӀаш. Совхоза эггара хьалха чуэца йолаяьй цун участок. Комсомольско-кагирхой звено йоалл из чуэцаш. Царца ва вай чемпион а.

Т. АРЧАКОВ.

ДОАКЪАР ШОРТТА ХУРГДА

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 57 шу дизарга даь КПСС ЦК ТӀахьехамаш дег тӀара къоабал а деш, хьинар айдаь къахьегаш ба укх деношка «Назрановский» совхоза Наьсаркертерча отделене доакъараш кийчдераш.

— Хьайбашта Ӏаи замалахьа даа тайп-тайпара доакъараш Ӏалашдара ханнахьа тохаделар тхо, — дувц лаьрхӀа цу гӀулакха вӀашагӀъеллача бригада бригадира Арчаков ТӀахӀира. — Оаха кийчъяьй 392 тонн йол. ПланагӀа 4000 тонн йолча, хӀанзле а 4120 тонн силос кӀоагашка еллай тха бригадо. Шоай балха нормаш тӀехкхоачаш а еш къахьегаш ба механизатораш Гаракоев Хьажбикар, Муцольгов Бембулат, Гаракоев Мус-Хьажа, кхыбараш.

Шелал отталехьа ерригa йол фермашта юххе хьатӀаоза лерхӀ- бригада болхлоша. Цар дош деннад планал совгӀа кхы а 100 тоннал кӀезигагӀа йоацаш силос кӀоагашка чуйолла. Шоаш доаха къахьегама толамаш Октябра дезача денна хетаду бригада болхлоша.

Р. МАЛЬСАГОВ.

КарагӀдаьннар кӀезига дац

Дика къахьег укх шера Гудермесски района хьайбаш леладераша. Ийс бетта баьча балха итог яьй дукха ха йоацаш.

Паччахьалкхенга шура йохкара ийс бетта план — 120 процент, дулх дохкара план—102 процент кхоачашъяьй района хьайбаш леладераша,

Дулх даккхаран из паччахьалкхенга дохкаран яьржача яхье ийс бетта итогех хьалха «Гудермесский» совхоз я. 107 процент кхоачашъяьй цу совхоза къахьегамхоша дулх дохкара план, хӀаьта яхье шоллагӀча моттиге йолча «Дружба» совхозо — 106 процент.

Шура яккхаран йохкаран яьржача яхье хьалха я из продукци паччахьалкхенга йохкара ийс бетта план 157 процент кхоачашъяь «40 лет Октября» колхоз. ШоллагӀча моттиге «Дружба» совхоз я, хӀаьта кхоалагӀча — «Гудермесский».

Дояркашта юкъе яьржача яхье хьалха я «Дружба» совхоза доярка Бердар Аина. Шера планагӀа 2050 килограмм яккха езаш хиннача хӀара кхоабача Ӏаттагара 2442 килограмм шура яьккхай цо. Цул дукха тӀехьа па бусаш, шура яккхара шера планаш хӀанзле тӀехкхоачашъяь къахьегаш ба «Гудермесский» совхозера Абдулаева Секипат, Джасумова Алпату, «Дружба» совхозера Дудуркаева Кайпа, «40 лет Октября» колхозера Эдилсултанова Хьава, Межидова Човка, кхыбараш.

Шу доладеннача хьалхарча дийнахьа денз къахьегама дика коталонаш йоахаш къахьег «40 лет Октября» яхача колхозерча Ӏаьсий леладераша Сайдулаев Джамилеи Махмиханов Моасуеи. ПланагӀа хӀара Ӏасилга дийнахьеи буси 350 грамм тӀаккхетийта дезача юкъера лаьрхӀача Сайдулаева — 528 грамми Махмиханова — 643 грамми дулх тӀаккхетийт.

Доаха толамаш, йоаккха продукци кхы лох ца еш хьайбаш Ӏангардахара тӀатеӀа кийчо еш ба хӀанз района хьайбаш леладераш,

Хьайбай помещенеш тоаяра сентябра, октябра хьалхара ах бутт ударни бутт ба аьнна кхайка а даь, тоае еза нийӀ, кор, тхов, пенаш, йола механизаци тоа а яь, кӀир теха чухьнахьа дезинфекци яь хьайбаш чусопаде йиш йолаш кийчъяьй шоай помещенеш «Гудермесский», «Новогрозненский», «Восточный» совхозаша, «Кавказ» колхоза. Цу колхозе хьайбай помещенеш тоаеш къаьстта хьинаре дакъа лаьцар шурий-товарни ферма заведующе Р. Тимуркаева, инженера Н. Капаева. Капаева кулгалдеш слесараша, механикаша лоацачa хана тоаяь яьхар доакъар тӀаккхухьа, помещенеш чура нувхаш, кхо арадоаха транспортераш, хьайбашта автоматически хий меладу установкаш.

ПоагӀа йоакхо яьй районе доакъар Ӏалашдара а. Иштта, йол Ӏалашъяра план 90 процент, сенаж — 129 процент, силос — 70 процент кхоачашъяьй. ХӀаьта силос хӀанз а кийчъеш я. Шеко яц из дика доакъар Ӏалашдара план района къахьегамхоша кхоачашъергхиларах. Доакъара база чӀоагӀъяра лоархӀаме резерв я дуга ча а. Из хӀанзле 1000 тонн Ӏалашдаьд районе.

Планал совгӀа доакъар Ӏалашдаьд «Новогрозненский», «Восточный» совхозий къахьегамхоша. Иштта, йол Ӏалашъяра план 120 процент совгӀа, силос — 120 процент совгӀа кхоачашъяьй.

Доакъар Ӏалашдеш боккха пайда эц районашка дикагӀйолча методех. Иштта, «Дружба», «Кавказ» яхача колхозашка, «Восточный», «Степной» совхозашка мел эша Ӏалашъяьй йол, ча кепаш а яь фермашта юххе дӀаоттадаьд.

«40 лет Октября», «Кавказ» яхача колхозашка ганараш чуйицачул тӀехьагӀа йисача чӀегӀех силос кийчъяьй, хӀаьта «Дружба» совхозе царех АВМ-0,4 марках йолча установкашца хьоар даьккхад.

Шекар доаккхача заводе дӀалуча шекара свеклах 6000 тонн жом лу района. ХӀанз из продукци заводера шоай боахамашка хьатӀаккхухьаш ба района юрта боахама болхлой.

ТӀадоагӀача шера паччахьалкхенга дулх дохкара хьалхарча квартала план толаме, кхоачашъяра хӀанзе а лард йоллаш ба района хьайбаш леладераш. Колхозашкеи совхозашкеи дулха кхаба дӀаоттадаьд 600 бежаии 2900 хьакхеи.

Бахача нахагара юртбоахама продукци ийечеи кийчъечеи организацеша дукха хӀама даьд хьайбай продукци кийчъяра шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Ийс бетта планагӀа кийчде дезачул дукха дукхагӀа дулх — 216 тонн, шура — 148 тонн, фуаш — 698 тонн, тха — 700 центнер кийчдаьд.

Паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара укх шерара план ханал хьалха кхоачанъе, паччахьалкхенга хьалхарча кхаь шера дӀа ца луш шоашта тӀайиса продукци дӀаяла безам болаш хьинаре къахьегаш ба хӀанз района хьайбаш леладераш.

И. ЛЮТЕРОВ.

Гудермесски района юртбоахама продукци кийчъечеи дикалга хьожачеи паччахьалкхен инспекце инспектор.

СОМ БОХКАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Хьинаре къахьийга сомий дика хьувкъам кхебир укх шера республика сомий бешамаш леладераша. Цу гӀулакхо торо хилийтай паччахьалкхенга сом бохкара социалистически декхараш 14 октябрь тӀаккхоачаш кхоачашъе.

Иштта, шера план 7500 тонн хиннача вай Даьхен тайп-тайпарча городашкеи промышленни центрашкеи 7873 тонн сом дӀабахьийтаб республика сомий бешамаш леладераша. Из соахка бехкачул 20 процент дукхагӀа ба.

Паччахьалкхенга сом бохкара планаш дуккха тӀехкхоачашъяьй Грозненски, Наурски, Сунженски районашкарча боахамаша.

Толам баьккхаб Потребкооперацe организацей болхлоша. План 2000 тонн хиннача 2242 тонн сом бехкаб цар, е дӀадахача шера бехкачул 37 процент дукхагӀа.

Паччахьалкхенга эггара дукхагӀа сом бехкаб «Консервплодоовощ» объединене боахамий къахьегамхоша. План 2000 тонн хиннача 3598 тонн сом бехкаб цар, е дӀадахача шера бехкачул 42 процент дукхагӀа.

Цунца цхьана «Плодопром» треста боахамаша 14 октябрь тӀаккхоачаш 1615 тонн мара бехкабац, планагӀа 2500 тонн сом бохка безаш хиннача.

Паччахьалкхенга сом бохкилга дӀахо хьош да.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦ

Чаккхбаьннаб йислагӀча пятилетка къоастамбеча шера ийс бутт. Цу юкъа дика къахьийгад Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза шоллагӀча отделене хьайбаш леладерий коллективо.

Закин-Юрта я совхоза шоллагӀча отделене шурий-товарни ферма. Ийс бетта планагӀа 6330 центнер яккха езаш хиннача 6780 центнер шура яьккхай ферма къахьевамхоша. Цхьа центнер шура яккхарга август бетта—13,67 сом, шера юкъера лаьрхӀача — 15,90 сом мара дӀадахийтадац, план 21 сом хиннача. ПланагӀа 423 центнер тӀаккхетийта дезача, 468 центнер дулх тӀаккхетийтад хьайбашта. Боккха толам ба из.

— Хьайбай продукци яккхара ийс бетта план тӀехкхоачашъе тхона дика новкъостал дир эггара хьалха шура, дулх алсамдаккха йиш хулийтача торонех оаха бизза пайда эцаш хиларо, — йоах отделене зоотехника Хучиев Мохьмад. — Аькки, доахан доажадаьча хана, дика чакхбаьккхар хьайбаш мошача доакъаращца Ӏалашдара болх. Доакъара дӀайийна гурахьа юв культураш, хьажкӀаш, горохаца цхьана бийна кен. шоалагӀа йийна культураш кхом беш лора хьайбашта. Доажадеча хана хьайбаша моллагӀа культура кхай тӀа юхе ца юташ юилга вӀаштӀехьдаьккхар. Из гӀулакх вӀаштӀехьдаккха доккха новкъостал дир тхона электрофицированни бежа Ӏу яхача установкаша. Хьайбай продукци алсамъяккха, цунга дӀабода мах дукха лохбе торо хилийтар цу гӀулакхаша.

ИоагӀа йоккхо яьй отделене хьайбаш Ӏаи замалахь тоъамболаш доакъарца Ӏалашдара а. 5200 тонн силос. 460 тонн сенаж, 700 тонн йол Ӏалашъяьй. Цхьа бӀаьи ах бӀаьи тонн эллагара дӀайиккха доакъар ферма юхе да. Доакъар кийчдара балхаш дӀахо хьош да.

Шерра социалистически яхь йоаржаяь лакха къахьегама овсарле йолаш болх беш я отделене хьайбаш леладерий коллектив. ХӀаьта къаьстта дика хьокхамаш гойташ къахьег дояркаша Азиева Нуржанас, Бисаева ТӀаусас, Ӏаьсий леладераша Юсупова Самес, Мурзаева Арванас. Самесеи Арванасеи дийнахьеи буси юкъера лаьрхӀача 500—550 грамм дулх тӀаккхетийт шоаш леладеча Ӏаьсилгашта, хӀаьта дояркаша Нуржанеи ТӀаусеи доахангара шура яккхара шера план кхоачашъяьй. Иштта дика къахьегаш толамаш доахаш дукха ба ферме.

Ӏаи замалахьа хьайбаш латтаргдола помещенеш кийчъеш ба хӀана ферма болхлой. Дукха хӀама дисадац уж кийчъяь яха.

Г. ГРУЗИН.

ДЕНИ-ШЕЙХА мурдаш шоай тхьамай воацаш бисар. Уж мегаргбацар цхьа аьла воацаш. Шоай керта чу ессача боадоно отталаь лоал мурдашкара дӀадаккха атта дац. Шоаш боацабеш вола цхьа устаз ца хилча мегац уж.

Шоай дас леладаьча вирда шоай цӀен тӀара воаца саг керте оттар десаргдолаш яцар Дени-шейха тӀехье. ТӀаккха алсамо тӀабоагӀача пайдах ягъяр из. Цудухьа кастта гучаваьлар Дени-шейха ваьрас— цун воӀ Арсанов Бахьауддин.

Цун цӀи боча йоаккх Дени-шейха мурдаша. «Бахьа» оал пох цар. Цо шийн даь гӀулакхаш кхы тӀа тоа а деш, уж заманца тарлургдолчахьа дерзалора. ХӀаьта шийн дегӀа тоам беш дола хӀама цхьаккха а юхаозацар. Цо леладе а ховш леладир устазал. МоллагӀча а сакъердамах къахкаш вацар из. Мурдаша дувцачох, цо молаш дола коньяк, цун лаже кхаьчача, шура а хиле, кер чу лодар. Цудухьа, шарӀо бусалба наха хьарамдаь, дийнна корта бохабу малар, цо бага деттача а, даьла лоӀамийца, цун кер чу додаш дацар. Иштта «устаз» вар Бахьа. Цун сурт цӀагӀа хилар сийлахьа лоархӀ мурдаша. Из духьал кисе а элла доалладу, кераста дьи даьла сурт — икона санна. Ше ваькъа аравоалаш хилча, бисмал аьле, цу суртах бӀарг а техе, вода мурд. Иштта аьттув лех цо шийн устазагара. Нагахьа санна аьттув ца боале, из устаза бехк бац, «иблиса болх ба», оал.

Бахьай дукха истий хиннаб. Цун бисача исташта юкъе маьрах йиса ерригa еза къайле, сийлале шийгахьа ерзаяь, ваьрас хила гӀерташ хьуваш я цаӀ. Из я Хаматханов Шамала йоӀ Зайнап. Цо чӀоагӀа лораду Бахьа чуӀеш хинна цӀа, цун хинна менги, таз, гӀумагӀа. Уж зерата лорадеш да. ХӀара денна баьхке, мурдий исташа из цӀа цӀенду, хоза товду.

Зайнапа дувцачох, Бахьа аьхартара каст-каста цӀавоагӀа, ламаз а ийце, кӀал тессача кӀувса тӀа лер а йите, аьхарта юха дӀавода. Зерате баьхкача мурдашта Зайнапа гойт Бахьас ламаз йийца таза чура хий, кӀувса тӀара цун когий лер. ТӀаккха кхы фу белгалонаш эш Бахьа аьхартара Зайнап йолча воагӀаш хиларах теша? Мурдаш тешабара кхоачамболаш да уж хӀамаш. Цо «ламаз ийца» хий а дарбане да. Из мурдаша дӀахьу.

Ӏарбий жайнаш тӀа дувц Мухьаммад-пайхамара 13 саг йоалаяь хиннай, яхаш. Шийн тӀеххьара сесаг — Ӏайшет цо йоалаеча хана 9 шу мара даьннa хиннаяц. ХӀаьта из йоалаеча хана Мухьаммад - пайхамара кховзткъа шу гаргга долаш хиннав. Дала цунна бокъо енна хиннай шийна бӀаргайийна моллагӀа а саг йоалае, яхаш дувц къорӀан 3-ча сура 49-ча аята тӀа. Ӏайшет пайхамара эггара гарггарча сага Абубакара Сиддыкъа йоӀ хиннай.

Пайхамар велча, Ӏайшета доккхалаш деш хиннад вокх истел ше дукхагӀа езар пайхамара, яхаш. Цо оалаш хиннад: «Пайхамар волча даьлагара Жабраил малайк деча, цар деча къамаьлага ладувгӀа йиш йолаш ше мара хиннаяц. Пайхамарца цхьана йижа уллача хана шийна мара кхы цхьаннена гуш хиннаяц Жабраил малейк пайхамара тӀадена моттиг».

Цох тарра да Зайнапа гӀулакх а. Мадарра аьлча, цун гӀулакх Ӏайшета хинначул а тӀех да, цо дувцачох. ХӀана аьлча, венначул тӀехьагӀа Ӏайшет йолча воагӀаш хиннавац пайхамар.

Цудухьа вай тамаш е йоагӀаш дац дына дезача деношка Зайнап йолча ухача мурдий агӀа йоккха хулаш хиларах. ХӀанз мархаш доастаи а иштта дар. Бакъда, Бахьай ваьрасалла Зайнапага а кхачийта багӀаш бац Дени-шейха къонгаш. Цул совгӀа, мурдашта а тоам хетац Зайнап вирла керте оттае, хӀана аьлча товш дац кхалсагах устаза ваьрас хилар. Кхалсагах цхьанна а хана бусалба наьха устаз хиннаяц..

ЦУДУХЬА устазал шийгахьа дерзаде ловш хьалхьайра Дений веший воӀ Арсанов Хьасан. Пхи-ялх шу хьалха из Грозне Калинина цӀерагӀча поселке вахаш вар. Паччахьалкхено цунна ваха цӀенош а деннадар, шийн шин сесагаца вахар Хьасан (цаӀ нохчои вож гӀалгӀаи яр уж). Цу хана наха маьхагӀа маьчеш — иккаш еш, царех ехар тоаеш, вахар из. Иштта даьккхачох шин сесаг кхаба, даар-дувхар эца, малар мала торо хилацар. Мурдашкара Хьасанага хайра хӀама кхачацар. ХӀана аьлча цул хьалха баьнна Дений ваьрасаш дукха бар. Из дар Хьасана вахар «миска» хилара бахьан. Наггахьа мара кад мала йиш хилацар цун. Шийн ха кховзткъа шерга кхаьча яле а, хилча къона нускал дезаш а вар Хьасан. Бакъда, цу хана цунга хиннача хьалага диллача къонача нускалга дог доахилга яцар.

ЦоагӀа аьле хоам бийя дагӀац дика а е во а. Хьасана хьал цӀаьхха хувцаделар Бахьа велча. ХӀаьта ховш ма дий Дени-шейха вирда лаьш дукхагӀбараш гӀалгӀай хилар. Мурдаш мегарг мичаб цхьа «даьла вели» (вели—дала вайта аьла) воацаш.

Хьасан шаьра къамаьл де ховш ва. Цо мурдашта дувц Дени-шейха леладаь тамаше гӀулакхаш, овлияашка даьлагара ихаьча къайленаш я яхаш тайп-тайпара даьсса хабараш. Мурдашта везавалийта гӀерташ къахьийгар Хьасана. Лер йоацаш бовизар Хьасана баьхаго. Дика тӀаийцар из мурдаша.

Пхи-ялх шу хьалха гӀалгӀашха болча мурдаша МагӀалбика районерча СоагӀапча дӀа а вига, дворец санна дика цӀеноош дир цунна. ЦӀагӀа совдаьннача рузкъах дапзар цар цунна шоаш даь цӀенош. Шоай дезалашта дуккха хӀамаш эшшаше а дир. Баьде нах Ӏехабе вӀаштӀехьдаьлар Хьасана. Цар Хьасана кердача цӀеношка къона нускал а доаладир—16 шу мара даланза йола йоӀ. Хоза боахам а болаш, къона нускал а долаш ваха хайра Хьасан. Бахьа дийна волча хана шийна набарагӀа а ца лайна сомагӀа кхаьчар шаьра хабар долча Хьасанага. ХӀаьта цо хьалхагӀа йоалаяь шаккхе сесаг а дезал а шоаш баьхкача Грозне Калинина цӀерагӀча поселке бах.

ХӀанз Хьасана тӀаювхац хьалха ше лелаяь тиша телогрейка. Аьла санна тӀадувхачоа тоавенна, корта кура, лакха айбаь, багара доагӀа дош сома долаш лел Хьасан. Паччахьалкхенах я халкъа кхелах а лаьца «шейхал» доалла къамаьлаш ду. Масала, укх шера апрель бетта цкъа ше Грозне венача хана вовзача цхьан сагах ше кхийттача, цо аьлар: «ХӀанз вайнаха цхьа хала зама тӀаотта мегаш я. Ачхой-Мартана районе нах тӀа а кхувлаш, цар торонаш миштай хьежаш хэттараш ду». Цу хабарца Хьасан гӀерт ше «даьла къайле» йовзаш саг ва ала. Цунах тамаш е а ягӀац. Шейхашкара, овлияашкара масса за а дийннал во мел дар. ХӀаьта цар фуннагӀа леладойя а мегаш да мурдашта. Уж «дала бахкийта аьлий ба, цар къайленаш дала цӀенъеш я».

Бакъда, тамаш е доагӀаш да Хьасана а цун мурдаша а советски законаш телхадеш хилча, из моттигерча органашта ца гуш хилар.

Дени-шейха дакъа шин-шийга кхачийта гӀертараш дукха ба. Уж берригаш бувца а цар гӀулакхаш литта а дукха ха эш.

ХӀАЬТА а царех кхы цхьаьнха вувцаргва вай. Из Дени-шейха воӀ Илез ва. Дений къонгех из цаӀ мара висавац. Хьасанагарчул йоккхагӀа хьалхле йолаш ва из. Илез Грозне цхьан коа шиаш цӀенош а долаш, ши сесаг а йолаш вахаш ва. Вахара торо дика я цун. Кховзткъара ваьнна из воккха саг, «халкъа бала» шийн кач а белла. хьийдда лелаш ва наха юкъе тоамбар дувцаш. ХӀаьта ше леладеча гӀулакхах алсамо пайда боал цунна. Из пайда миччахьара боале а дегаза хетаргдарех Илез а вац.

Цун нанас ваь воккхагӀвола воша вар Яхьья. 1960 шера кхелхар из. Цу хана хьалдаь даланза цӀенош дар цун.

Мурдаша хьалдайтар уж. Цун дезала хӀама кхухьар мурдаша. Яхьяй сесаг гӀалгӀа я. Цу тӀа гӀолла цунна гӀо деш хиннараш гӀалгӀашха бола мурдаш бар. Илеза новкъа дар из гӀулакх. Мурдаша кхухьа хӀамаш шийгахьа ерзае ловра цунна. Цудухьа Илеза мурдашка аьлар: «Яхьяй сесаг йизза бусалба саг яц. Цо бераш школе а ухийташ, воча гӀулакхашка доах. Цунна гӀо де дезац».

Цул совгӀа. Илеза Яхьяй сесагага аьлар: «Со сай веший ваьрас ца хилча валац. Бераши вешах биса боахами йоа а бенна. хьай даьцӀа дӀаяха еза хьо. Хьо къона саг а я».

Иштта шийн веший дезала «бала кхаьча» вар Илез. Яхьяй сесаго шийн даьцӀенга дӀахайтар Илеза шийн веший дезала еш йола «гӀайгӀа».

Цу сесага даьцӀен тӀаряа шин къонахчо, ваха а вига, соцавир Илез.

Укх тӀеххьарча шерашка, къаьстта тоавенний. Илеза вахар а. Цун къонгий легковой автомашинаш а тоаденна боахамаш а да. «Овлияъ вале я, кхийна дезал болаш воккха хиннавале а, къона нускал дагадох Илеза. Мухьаммад-пайхамаргара дена хьадоагӀа из гӀулакх .

Дукха ха йоацаш Илеза шийн кӀалхарча сесага Билкъаза тӀайовлаяьй эӀамига кхалсаг — Пирдовс.

Билкъаза даь, хьалкхийна барӀ бер да Илеза. Царех эхь хетанзар къавеннача Илеза. Йоккхий ма йий «даьла къайленаш»...

КАСТТА 57 шу доал Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революця котъяьнна. Цо халкъа баьккхача доакъа Ленина парте ийса дӀахьилхашка кхувлаш вай махка хьалъяьй социализм, дӀаьккхий эксплуататорски классаш, толамна хьалъеш латт коммунизм. Вежарашка долча къамий барт тайпача деззале балаш а болх беш а ба Нохч - ГӀалгӀайчен къахьегамхой.

Доккха эхь да укх хозача паргӀатача советски замалаьа, йилмо Ӏалама къайленаш гучайоахача, техникас йоккхий товзалаш араяоахача замалаьа дийнах, даьлах, соадегарле а еш, къахьегамхой боацаберий лаьш а хинна нах лелар.

А. САЛАМОВ.

Нохч - ГӀалгӀай АССР культура заслуженни болхло.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

БОРМАНА «КЪАЙЛЕ»

Дийна волий Мартин Борман, тIема керттерча зуламхоех цаI, Гитлера аьтта оагIув, из эгара чIоагIагIа тешаш хинна саг, нацистски партега гIоллара цун заместитель? 1945 шера апрель бутт бовш, гитлеровски импери вIаштаяхача деношка деиз малхадаьина дIадоладенна из дош йIаьххача хана къайле йолаш хиннад. Цун маIан сенах латт аьлча — нийсхонца шийцара чIир лехара кIалхарвала вIаштIехьдаьннадолий-теш Бормана, йоагаш латтача Берлинера ара а ийкха, е Гитлер санна ше шийна теха веннав-хьогI из?

Цхьан хабарагIа, «кхоалагIча рейха» йоагаш латтача столицера «Тигра» тIа а хайна вала вечна хиннав Борман, Цигель-Трасса саьнга кхаьчача ханна советски артиллере йохаяьй танк. хIаьта Борман ше из эккхача хана веннав яхаш да. Цхьабакъда тIом чакх ма баьллинге а цхьаькха хабар арадаьлар, «наци-2» Берлинера велла дIавахав, хIаьта цул тIехьагIа хи кIал гIолла лелача лодка тIа а хайна Атлантически океанал дехьа а ийккхав, цхьаннахьа Къулбехьен Америке дIа а лечкъав, аьнна.

Дукха ха яьккхар Борман Бразилера, Парагваера, Чилера, Колумбера, Аргентинера лехаш. Газетийн журналийн оагIош тIа цкъа хинна IиIшаяц цун цIи. Царех цхьадараша аздора, Борман дийна а могаш-маьрша а ва, юхьмараштa кIезиг-дукха пластически операцеш а яь, тайп-тайпара— Рикардо Бауэр, Хуан Гомес, Хосе Посеа, кхьйола — цIераш я лелаеш хьулалуш лел яхаш, Кхьметтел Борман кера рак хинна вала а веннав, парагвайски столицера Асунсеонера 30 километр дIахорча юрта кашмашка из къайлагIа дIа а веллав яхаш бола хоам а арабаьлар. ХIаьта а, Борман дийна ва яхаш дола хабараш хадданза арадувлаш дар.

Цунца дувзаденна 1961 шера июле франкфуртски судо нацистски тIема зуламхо лаца аьнна ордер арахийцар. «Де доацаш вайна» Борман лахара къаьстта дош леладеш волча Гессен лаьттан генеральни прокурора хьаккхайкадир, 10 эзар марка кхаъ лургба «из хьавовзийташ, вола моттиг хьахьехаш бола хоам баьчоан хьавеннарчоан» аьнна.

Цхьабакъда из хабар массехк шу даьннача гIолла харцдир. хIанз деш — официально. 1973 шера апреле Франкфурт-на-Майнерча генеральни прокуратуро хьаккхайкадир, Борман венна а из лохилга соцадеш а хиларах. Прокуратуро яьча решенена ларде лувцаш хиннараш Борман 1945 шера кхоана 2 мая да яхаш тховсара Инвалиденштрассе ше шийна теха веннав яьхача тешаша даь лодкъамаш дар.

Тешаша йийца моттиг оахкаш 1965 шера даьча дукхача тохкамаша юххьанца цхьанна хIамаина духтIавакххензар. 1972 шера декабре цIаьккха доладир уж, тIаккха. Бормана дакъа улл яхаш тешаша лодкъамаш деча хана йийцача моттигера 14 метр дIахо ваьлча шин дакъан тIеххаш кораьй. Керта тутех цаI тохкаш хиннача экспертизо яхачох, гучадаьннад, из Бормана керта тути хилар. Цул совгIа, ший хана Борманз церган техача цергий лора ше баь болх а байзаб.

Борман валарах дола официальни хабар бакъдий-децiй хара, хIаьта а, нийсеи тIагIерттан Iалман тохкам банза барг-болаш бацар, хIаьта из Рейлар Согнеса, США-рча анатомеи биологеи Калифорнийски университета профессора ба а бир.

Белггала аьлча, профессора Согнеса хьахьекхар, юхаметтаоттаяь Бормана керта тути цун юхьмарий кепа «чIоагIа тара» хилар. Юхейнсача церга юкъера Iоакъийгаш кораяьй цунна. Ховш мадарра, гитлеровски Германе кертерча кулгалхошта тIом чакхбоалача хана сихха IаткъаШ дола дохьаж — цианисти калий чудоалла ампулаш енна хиннай.

«ХIанз заключени е мегаргйолаш я, — аьнна хьакхайкадаьд Р. Согнеса, — 1945 шера Борман кхыча мехкашка вахаш ва яхаш даь хоамаш наькъа нхарашен резиденташен гIалат бувлаш дийцарех, документаци хувцарах е духхьал хетаргахьа дийцарех хьахинна хIамаш да аьнна».

Цу тайппара, Р. Согнеса даьча тохкамаша хьахьокхарашка хьежача, «Бормана къайле» хьагучаьлинарг ларxIа мегаргйолаш я. 1945 шера кхоана 2 май да яхаш тховсара Инвалиденштрассе, Хандкруг тIаьгара 500 метр дIахо ваьнача метте, ше даь зуламаш бахьан долаш щий кхел яр кхераш фашистски палач Мартин Борман ше шийна теха веннав. Цхьабакъда хIанз а дийна а болаш, шоашцара чIир лехар кхераш лечкъаш лел кхьбола гитлеровски тIема зуламхой. ЧIир лехилга дIалех цар бIехача гIулакхаша.

А. ОГУРЦОВ.
(ТАСС).

Шолхаленца юбилей

Хоза латтача укх гуйрен деношка венгерски кооперативай кхашка Iурре а дIадолалу балхаш — хIара сахьат лоархIаме да. Доккха цIей дездаре духьа мара гулбеннабац торжественни собране Фарад яхача юртара нах. Цар цкъа езъеш ши юбилей езйир — 25 шу хьалха Фарад яхача юрта «Освобождение» яха юртбоахама производственни кооператив вIашагIйоллари цул тIехьагIа 10 шу даьлча йизза коллективизаци яь мехка хьалхара юрт цох хилари. Из бахьан долаш Дьер-Шопрон областа гаьнна арахьа а йовз хIанз Фарад.

Кердача вахаро юрта денача дукхача хуцамех дийцар ТАСС корреспондентага фарадски юрта Совета председатела Ференц Хорвата.

Ткъаьи пхиъ шу хьалха къе вахаш хиннача итт ахархочо вIашагIъеллар из кооператив. Цар берригача боахаме цхьа говри лоархIам боаца инвентари мара яцар. ХIанз кооперативе болх бш 600 саг ва. Цар доалахьа 30 низ бола юртбоахама машин я. Укхаза дикка пайда эц хий дехкача лаьттаех, 750 гектар дIалоацача даьгIенашкеи баьций арепашкеи цахаддаш искусственни орошени ю. Цу гIулакхо доахан дебадара доакъара база Iалашъеюро еннай кооператива. Техникаца йизза оборудовани яь я птицеферма. Укх шера Фарада кооператораша дика хьувкъадаь кIа чуийцад — юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 48,2 центнер, иштта цар лерхI шекара свеклай дика хьувкъам чуэца а — 400—500 центнер хIара гектара тIара.

Дуккха хIама хувцаденнад укх тIеххьарча шерашка юрта. Хьалъяьй керда паргIата школа. Ремонт яьй къаьначоа. Фаралцаша де доагIаш доккхал ду шоай культура ЦIенах, из бахьан долаш чулоацам болашагIа, дIаьхийгIа хиннад юрта вахар. ХIанз дукхагIа деш Фараде, лекцешка ладувгI, кинога хьож. Шоай мукъа ха юрта бахача наха каст-каста художественни самодеятельносте дакъа лацара дIател.

Фарадагара масал ийцар Венгерски Халкъа Республика дуккхача юрташа. Мехка ши эзари ах эзари кооперативаш вIашагIъеллай. Венгерски социалистически болхлой партеи правительствaн йоккха терко ю кооперативашка юртбоахама балхашта механизаци яра гIулакх эргадаьккха тоадара. Укх шера Венгре кхашка болх беш яр 70 эзар трактори 13 эзар комбайни. Ялат чуэцара балхаш 95 процент механизаци яь да. Хьайбай фермашка а яхкай машинаш. Химически промышленность дегIаяр бахьан долаш духхьал укх тIеххьарча пхе шера химически удобренеш хьаелгеи цунах пайда эцилгеи шозза алсамдаьннад ВНР.

Юртарча къахьегамхоша тоамца кхоачашду ВСРП X съездо хьалхашка оттадаь декхараш — баха нах цахаддаш кхачан продукташца Iалашбер, хIаьта промышленность —эшача бедалца.

Будапешт.

Е. ПОПОВ,
ТАСС корреспондент.

ЙОККХАЧА КАИРА ПРОБЛЕМАШ

Египта столица — Каира эзар совгIа шу даьннад... Нагахьа санна Мукаттама яхача довкъаш тIара е Замалек яхача гIайрен тIарча 187 метр сийначa сигалейгахьа урагIъяхача говза хьаяьча башне тIара цунга хьежача, хеталу, цун доазонаш бIарг ма кхоачча дIадолх аьнна... ХIаьта цхьан хана йIоахала а шорала а эзар гIа бисттал мара йоаца крепость ма хиннаций из.

ХIанзара Каир — замаши архитектурни говзалаши башха-хоза вIашагIъийна город. Дукххазза вIаштIардаь доккхий цIенош дагIача кварталашта лоаллаха я укхаза юкъерча бIаьшеренашкара гоама улицилгаш, тикашкарча кизгай витринашта лалла — малхбоалехьарча къамий массе тайпара базараш.

Каире баха нах ворхI миллион сагал тIехбаьина дукха я. хIара денна хьахулаш тIаккет царна 500—600 саг. Цул совгIа эзараш нах ух укхаза вахара ахчеи чуIе моттиги лохаш. ЧуIе цIенош хьалдара управлене директора Фавзи Бастауэс йоах. хIара шера 100 эзарнел кIезигагIа йоацаш квартираш эш столицана. Цул совгIа, сихха хувцанза яргйоалаш 600 эзар квартира а я. Уж тишъеннай. Цудухьа кхераме да цар чу Iер.

Саггота реконструкци е эзаш я 65 миллион фунт ахча гIоргдолаш йола канализаце система. Йоккхий халонаш тIалатт Каире бахача наха медицински гIулакхаш дара даькъе а. УнахцIено лораяра министерства даннеегIа. ткъо эзарнел кIезига совгIа моттигаш мара яц каирски больницашкеи клиникашкеи. Кхыча дешашца аьлча, бахача наьха хIара эзар сага больницешкара берригаш а 3,5 менги мара кхачац.

Иштта чIоагIа халача хьал тIа да цахага дешийтара гIулакх а ЦIенош хьехархойи ца тоъарах кхаь сменагIа, цкъяза йиъ сменагIа а деша дезаш хул школьникаш. Мехка городашка бахача берригача нахах 49 процент гаргга бараш бахача столице 61 процент нах йоазув-дешар ца ховш ба.

Баха нах чIоагIа хала хьувз общественни транспорт ца тоъарах я. Транспортни кризис акрикатуристаштеи фельетонисташтеи хьалхагIа денз чIоагIа дукхаезаена тема а хинна дIаэттай.

Йоккхача Каира проблемай тIа-тIа чIоагIагIа саготду Египта правительства. Уж къоастаяра хьалъе лаьрхIал шоай промышленность, баха нах продовольствеца Iалашбара система, шоай транспорт а йолаш йола хIаранахьа 250—800 эзар саг вахаргвола йиъ город-спутник.

Ю. ТРУШИН,
ТАСС корреспондент.

Наьха хьашташ кхоачашдергда

1973—1974 шерашка Назрановски района потребительски обществана керда предприятеш хьалъеши йолаш йолчарна капитальни ремонт еши дIадаххийтад 2 миллион сом гаргга, Соахкеи укх шера 9 беттеи хьал а яь болх беш я 1100 квадратни метр товараш лоаттаду складаш, иштта Назране керда хьалъяьй 2 кафе, 4 тика. Цул совгIа Бурочу, ТIой-Юрта, БурокIалха, Пхьилекъонгий - Юрта, СурхотIа керда хьалъяь болх беш я цхьацца кхачан тика. ХIаьта керда промышленни товарий тикаш хьалъяьй Пхьилекъонгий-Юрта, СурхотIа, Москва—Баку наькъа йисте,—шашлычни, иштта кхьйола гIишлош. Дукха рузкъа дIа а дохийташ реконструкци, капитальни ремонт яьй дукхагIйолча торговлей юкъарча кхачани къаьнача предприятешта. Масала, дика ремонт яь кийчъяьй Яндарера, СурхотIара, БурокIалхара, Наьсар - Кертера тикаш. Иштта капитальни ремонт яьй 100 тонн чухоашача холодильника.

Укх шера хьалъяь а яьнна болх бе йолалургья Назране, 500 эзар сом дIа а дахийта, хьалъеш латта универмаг, 100 эзар сом дIадахийта Экажкъонгий - Юрта еш йола промтоварни тика, кхьйола гIишлош. Цунца цхьана торговле, технологически, холодильни къаьна оборудовани кердачунца хувцаш а дукха болх баьб тха коллективо.

Иштта торговле культура лакхъяра, тикашка болх берий къахьегам аттача баккхара, коллективаца кхетама болх бара, кадраш дIа-юха нийсъяра дукха хувцамаш хиннад тха районни потребительски кооперацe.

Цудухьа бахача наьха хьашташ кхоачашдеш хьинаре къахьегаш я укх шера райпо коллектив. 102,1 процент кхоачашъяьй дIабахача 9 бетта товарооборота план, бахача нахага дохка лаьрхIа хинначул совгIа 204 эзар сома маьха товараш а дохкаш. Цу даькъе планал совгIа 120 эзар сома маьха промышленни товараш дохкарца хьалхара моттиг яьккхар Тумгоев ИсмаIалий Султан директор волча хозрасчетни объединене коллективо. Из толам боаккхача белгалъяьнна дика къахьегаш хилар №№ 2, 14, 16, 17 йолча тикай коллективаш. ХIара бетта 110—115 процент кхоачашъю цар товарооборота планаш.

Хьинаре къахьегаш хьайоагIа нов. Плиевас кулгалду кхачан товараш дохкача «Коопгастронома» хозрасчетни объединене коллектив а. Товарооборота 9 бетта план 101 процент кхоачашъе вIаштIехьдаьннад цун. Наха сий деш я н. н. Цицкиевас, Арапиева, Ужахова, Кациева, Бахаева, Куркиева, Арчакова, Хашагульгова, кхычар кулгалдеча тикай коллективаш. Дуккхача ассортиментах товараш лоаттадеш а нах шоашта раьза хургболча тайпара болх вIаштIехьбаккха ховш а ба цу коллективай продавецаш.

Сихха дегIайоагIача города промышленни предприятей болхлой, гIулакхера нах, школашкара дешархой бIайхача кхачаца Iалашбарца дувзаденна бехктохкамера декхараш хьалхашка латт нов. Мерешков директор волча «Общепита» хозрасчетни объединене коллективана. Цудухьа соахка хьалхарча 9 бетта бехкачунца нийслучу 8 процент дегIаденад хьакийчбаь кхача бохкалга. ДIабахача 9 бетта дика толамаш даьхар «Утро гор», «Дорожное» яхача кафей коллективаша.

Доккхий декхараш хьалхашка латт нов. Мальсагов директор волча тха заготовительни контора коллективана а. Масса тайпа юртбоахама продукташта, бедала заготовка яра план тIеххоачаш а еш соахкарчул дукха дуккагIа бахача нахагара хьачуийцай юртбоахама продукташ — баьцадаараш, фуаш, дулх. Иштта тIеххоачашъяьй баьцадаараш, коартолаш, сом башаболлара а дIаоттабара а планаш.

Цунца цхьана кхоачамбоацараш а да тха коллектива балхаца. ХIанз а тха цхьайолча тикашка хилац дукхача ассортиментех дола товараш. ЛерттIа вIаштIехьдаккха дезаш да общепита предприятешка кхача дикагIа кийчбелга, цар ассортимент шеръелга. ЧIоагIа тоаде деза наьха хьашташ кхоачашдара культура лакхъелга.

Низкъало я района кооператораша IV квартале кхоачашъе еза заданеш. Соахкарчул 10 процент йоккхагIа я розничци товарооборота план. Кхоачамбоацараш дIа а доахаш нисслагIча пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера социалистически декхараш кхоачашдара де мел дезар дергда райпо коллектив.

Б. АХИЛЬГОВ,
Назрановски райпо правлене председатель.

ФЕ ХИЛА

Месячника хьалхарча шин кIира бахача наха юкъе дIахьа кхачийтай 400 эзар совгIа листовка.

Массехк ди хьалха НохчГIалгIайчен наькъашка авареш ца хилийтара йола рейд йир республике. Кхаь деций буси милице болхлошеи общественни автоинспекторашеи тIахьожам лоаттабир движене юкъе дакъа мел лоацаш волчоа.

Духхьал цу юкъа корта бохабеш дола малар а менна машин лоаллаш 100 водитель соцавир, белгалваьккхар наькъа бокъонаш толхаяь вола 3000 совгIа водитель, мотоциклист, гIашло.

Из болх дика вIаштIехьбаькхабар Гудермесски, Наурски, Сунженски, кхыча районашка. Цу балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш хилар майор Точилин, капитан Байбатыров, воккхагIвола лейтенант Куриев, кхыбола ГАИ болхлой.

Рейд хиннача деношка авареш дикка кIезигъенна яле а, хатараш хIанз а дукха хул республика наькъашка.

Духхьал 15 октябре 11 авари хиннай республике. Из ди могаш-гIахь хиннача шин сага тIеххьара ди хилар. ХIаьта бархI саг чIоагIа човнаш а хинна больнице кхаьчар.

«Чечингсельстрой» транспортни контора водитель С. Тайсуев Грозне боагIача наькъа тIа гIолла водаш духьала йоагIача транспорта наькъа тIа ваьлар. Из кхыча автомобилал хьалха вала даь хIама дар. Нагахьа санна наькъа бокъонаша дIадехар кхоачашдаь даларе, фе хиннавалаpe ший ханнахьа никъ мукъа боаккхаргбар цо. Iилма-тохкама ветеринарни станце ГАЗ-69 автомобилаца вIашагIкхийттар Тайсуев. Цу аварех цхьа саг вийра, кхаьннена човнаш йир, шаккха а автомобиль пайдан йоацача яьккхар.

Цу тайпара авари хилар Гудермесе: номераш йоацача мотоцикла тIа шлем тIа а ца тулаш хайна С. Ногаев автомобила тIаккхийттар. Мотоциклист вийра.

Дисциплина лора ца яр бахьан долаш авареш йир водителаша И. Гарсиева, Д. Нагаева, В. Иваненкос, иштта кхычар а.

Укх кIира республике 57 авари яьй, цу юкъа 6 саг вийнав, 36 сага човнаш яьй.

А. ЧЕБУШЕВ.

Яйга атлетика езараштa йовзаш я В. М. Золотарева цIи. Дукха ха йоацащ физвоспитане факультета студент республика дикагIболча метателех цаI вар.

Червленски юкъерча школе физкультура хьехаш ва хIанз Золотарев. ХIара шера тайп-тайпарча яхьашка коталонаш йоах цун дешархоша. Дешархой республикански яхьашка цун дешархочо А. Батаева 41 метри 10 сантиметри гаьна кхессай тIаьск.

— Цул гаьнагIа кхоссар цо тIаьск тренировкашка, — аьлар цох хьехархочо. Ший ханз 50 метрал а гаьнагIа тоссаргда цо тIаьск.

М. АЛЕКСАНДРОВ.

СУРТА ТIА: тIаьск кхоссаш ва А. Батаев.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

СЧЕТ 8:2 ЙОЛАШ КОТБАЬЛАР

Массехк ди хьалха Грозненски берий - кхелетарий специализировании школа кагирхой сборни команда Дона тIарча Ростова моттигерча СКА командаца шоай лоIамагIа кIалтохаргах латара доттагIала вIашагIкхетар хилар. Фусамдаьй команда юкъе СССР спорта мастераши Советски Союза Герзашцарча Низий чемпионаши бар.

Дале а Нохч-ГIалгIайчен атлеташ счет 8:2 йолаш котбаьлар цу матче. Очкош яьхар мастералла кандидаташа Хожаев Сулеймана, Абаев Асланбека, Асланбеков Лемас, Сапаров Балавле, хьалхара разряднкаша Айдамиров Адамеи Абубакаров Адамеи.

Атлеташ яхьашка кийчбьраш ва СССР спорта мастер Идигов ТIаус.

ХIанз кагирхой команда 28-ча октябре Калмыкски АССР столице, Элисте чакхъяргйолча инарал-полковника Городовиковна хетаьча Ерриг-союзни турнире дакъа лаца кийчлуш я.

Т. КРУНУРОВ.

ДОТТАГIЛЕН МИТИНГ

Укх деношка Грозненски района Правобережненски юкъерча школе Чилерча патриотий гIулакхаш хьаллоацаш митинг хилар. Школа хьалхашка «Чиле халкъа паргIато», «Луис Корвалана — паргIато!», «ДIаякхха чилийски хунта!» яха а кхыдола а йоазош даь транспаранташи лозунгаши дар хьалтеха.

Митинг хьаелл школа йоккхагIйолча вожате Г. Божкос. Локхаш марш а йолаш йоагача факелашца нийсса цхьан мугIарагIа дIаотт шийтта комсомолец. ДIайолалу монтаж. Цул тIехьагIа 10-ча класса дешархоша Свиткина Лидаси Котенко Светаси Сальвадор Ольендех лаьца стихотворени еш.

5-ча класса дешархой цIерагIа чилийски хунтана шоаш духьала хилар хьаккхайкадир Р. Мурдиевас.

Митинг чакхйоалаш Правобережненски юкъерча школа дешархоша резолюци тIанйцар.

М. ХАШУМОВ.

БОЛГАРЕРЧА ПИОНЕРАШЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Дукха ха йоацаш Грозненски № 19 йолча школа интернациональни доттагIала клуба (КИД) доакъашхой вIашагIкхетар хилар болгарски пионерашца.

Цига дакъа лоацаш вар Болгари немецко - фашистски гIаьрахоех мукъайоаккхаш дакъа лаьца «Болгари мукъаяккхарах» яха медаль лелаю Онищук Василий Игнатьевич.

Василий Игнатьевича пионераштa дийцар советски бIухоша болгарски лаьтта мукъадоаккхаш лоаттабаьча тIемах, вежарашха долча болгарски халкъах.

ВIашагIкхетаре Болгарерча хьехархочо дийцар пионерий—турпалий Палаузов Митко, Минчева, Дечелина деналерча гIулакхех.

Шоай мехках, цун вахарах, шоай пионерски новкъостех дийцар болгарски бераша.

Цул тIехьагIа доладелар художественни самодеятельноста концерт. Зале эрсий а болгарски а меттала хувцалуш декар иллеш, халхараш.

Сайре чакхйоалаш бераша шоайла дIа-хьа адресаш а яйца бувзам лоаттабе чIоагIо йир.

С. ДЕМЕНТЬЕВСКАЯ
Грозненски № 19 йолча школа хьехархо.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 октябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. IуйранаргIа гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Ташкента архитектура». 10.00 — Босбола телевидени. «Тибо дезал» яха телевизионни художественни фильм. 5-гIа сери. 11.15 — «Дай-нохчий шоана». 11.45 — Босбола телевидени. «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 12.15 — «Поэзия». Михаил Лермонтов. 13.00 — Босбола телевидени. ДикагIа дола товараш дукхагIа. 13.30 — «УнахцIено». 14.00 — Босбола телевидени. Хоккеях йола СССР-а чемпионат. 16.15 — Кагирхошта йола музыкальни сайренаш. Союзий цIен Колонни залера передача дIахьу музыковеда Дозорцева. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Лабиринт» яха мультфильм. 18.35 — Босбола телевидени. «Хьай дунен тIа». 19.35 — Босбола телевидени. СССР-а Паччахьаллехен академически ЗIамигача театра фильма-спектакла премьера. «Островске цIа». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Островске цIа» яха фильм-спектакль дIахоахьар. 23.05 — «Голубой огонека» оаглоаш тIа гIолла. 23.50 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.15 — Кхоана кхачан промышленноста болхлой Ди да. 16.55 — Сийлахь-йоккхача Коталон 30 шу дизар. «Дийнабараши байнараши» яха художественни фильм. 1-гIа сери. 18.30 — Литературни вIашагIкхетар (нохчий меттала).

9.00 — Передачай программа. 9.05

20 октябрь
I ПРОГРАММА

— Босбола телевидени. Бераштa йола Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гIулакх деш ва. 11.00 — Босбола телевидени. «Самукъане никъ бар». 12.00 — Босбола телевидени. «Музыкальни киоск». 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — Босбола телевидени. «Мальва» яха художественни фильм. 14.50 — Босбола телевидени. Викторина. 16.00 — Босбола телевидени. Тахан кхачан промышленноста болхлой Ди да. СССР кхачан промышленноста министра Ленина пресс-конференци. 16.30 — Босбола телевидени. СалоIа сахьаташ. Кхачан промышленноста болхлой заявках доле концерт. Ленинградера передача. 17.30 — «Дунен халкъашта юкъера панорама». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильм. 18.35 — Босбола телевидени. «Кинониикъбархой клуб». 19.35 — Босбола телевидени. «Даьхенна гаьна» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Композиторашца Аедоницкеца вIашагIкхетар. 22.40 — Босбола телевидени. «Спортлото» тираж. 22.50 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.00 — Вай къона атеисташ да. Номер 15-гIа йолча школа-интернате атеистически кхетама болх дIабахьара опытах. 15.20 — Сийлахь-йоккхача Коталон 30 шу. «Дийнабараши байнараши» яха художественни фильм. 2-гIа сери. 16.55 — Лермонтова цIерагIа долча театра спектакль.

РАДИО

19 октябрь

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 13.00 — Фашистски Германи эша а яь Котало яьккха 30 шу дизар. Хьона дагадоагIий, новкъост. «ТIема ветеран» яха радиоочерк (гIалгIай меттала). 13.20 — Иллеш, ашараш, халхара ашараш (гIалгIай меттала). 14.00 — Къахьегамца сий долаш ва саг. «Кхачан промышленноста болхлой Денга» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 14.15 — «Веденски района Кирова цIерагIча колхоза тхьамка леладерий йоакхопаш» яха корреспонденци (нохчий меттала). 14.30 — «Кагирхой никъ». Къоначa авторий творчествах йола обзор. Сулаже (эрсий меттала). 15.15 — Микрофона хьалхашка я республикански филармоне струнни квартет. (эрсий меттала). 16.00 — «Вай доттагI — Iалам» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.30 — БIухой письмоех дола концерт (нохчий меттала).

20 октябрь

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — «Тахан кхачан промышленноста болхлой Ди» (гIалгIай меттала). 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 20.20 — «ВаьттIа малх» яха Чахкиева радиопьеса (гIалгIай меттала). 13.00 — «ЦIе сийгаш» яха пионераштен дешархоштен йола передача (гIалгIай меттала). 13.30 — Ашараш. 13.40 — «ЗIок моза» яха сатирически журнал (нохчий меттала). 14.00 — Интернациональни доттагIлен радиоклуб (эрсий меттала). 14.20 — Кхачан промышленноста болхлошта дола концерт (гIалгIай меттала). 15.15 — Кхачан промышленноста болхлошта дола концерт дIахоадахьар (эрсий меттала). 16.00 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 16.30 — Ленински доттагIалца ба вай низ» яха музыкально - поэтически композици. 18.30 — Иллеца доттагIал дараштa дола концерт (нохчий меттала).

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

19 октябрь

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. Дешара зал. «Лермонтов литературен искусствен» яха литературно - музыкальни сахьат. 18.00. Лекционни зал. КIиранденна лекторий «Советий [illegible]» яха лекци. 18.30. Кинозал. [illegible] 19.30. [illegible] КагIирхой салаIара сайре. ДIалокх [illegible] яха вокально - инструментальни ансамбль.

С. М. Кирова цIерагIа культура парк. 14.00. Массовкаш. 16.00. Кинолекторий. [illegible] яха лекци. 17.00. Баьццара театр. «Сказочнин» яха беседа. [illegible] ансамбль концерт.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 13.00 — «Закон — вай доттагI» яха киноконцерт. [illegible] Кагирхой салаIара сайре.

Просвещене болхлой цIа. 11.00. [illegible]

Педагогически къахьегама ветеранийн клуб. Н. Островский вай 70 шу дизара хетадаь литературни сахьат.

КИМ цIерагIа клуб. 19.00. Сакъердамеча вIашагIкхетарий клуб. Старопромысловски района прокуратура А. С. Шорада [illegible]

20 октябрь

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00. Кагирхошта фильмаш хьохкар. 19.30. «Искорка» яха клуб. «Шоаш, Iама ха довраштa» яха сахьат. [illegible] Кагирхой салаIара сайре. [illegible] ансамбль.

С. М. Кирова цIерагIа культура парк. [illegible]

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 13.00 — «Закон — вай доттагI» яха киноконцерт. [illegible]

кально - инструментальни ансамбло.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 17.00. «Глобус» яха клуб. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. ДIалокх «Голубой экспресс» яхача вокально- инструментальни ансамбль.

Просвещене болхлой цIа. 18.00. [illegible]

«Красный молот» завода культура цIа. 11.00. [illegible]

КИМ цIерагIа клуб. [illegible]

Химикий культура Дворец. 10.00. «Тха нана, дека» яха берий кинофильм. [illegible]

Хипроа кхоахе хIанз а лаьтIенабаь. СУРТА ТIА: турецки бIу. Камера Пресс—ТАСС сурт.

ХАОТТАМ

Тахан республике кIоллен Грозне хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъахь кIезиг-дукха догIа а делхаш, [illegible] а йолаш, хьайна [illegible] малхбоалехьа секундехь 5 метра кхаьчаш мух а беш [illegible] хилен фегара температура гIолла 23—28, Грозне 26—28 градус йовха йолаш [illegible] 3—7 метр [illegible] хилен фегара температура 5—10, Грозне 18—23 градус йовха йолаш хилен тарлу. 20 октябрра 24 октябрга кхачалца хувцалуш морхаш [illegible]

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретара—3-34-38; партийни вахарех культуран отделан — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта болхама отдела — 3-42-28; письмой отделан бухгалтере — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадуьйлу шинарийн, пIераскан, шоттан денош.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 9763.